

ქართული ლიტერატურა

№ 7

მთავრობის დასახელებს. — ივლინი.

1911

შინაარსი.

I—ქუჩის ბავშვები,—სურ. შეიერის.	1
II—მთის ლოცვა,—ლექსი, ვ. აბაშიძის.	3
III—კალოზე, ბატონო მასწავლებლო!..—ირ. კვდში- ლისა	5
IV—პატარა ამბავი,—(დასასრული) ვ. მაღაქიაშვილისა	8
V—ბედის-წერა,—(თარგმანი) ელ. ანტონოვსკის	17
VI—ორი მხატვარი,—შემდეგი (თარგმანი) ავალიანის	19
VII—ია,—ლექსი შროზად, ვ. გორგაძის.	30
VIII—დიდი მოამაგის გადაცვალება,—თაკაბ გოგებაშვი- ლისა	32
IX—მთვარის სონატა ბეტჰოვენისა,—(გერმანულით) ვახ- ტანგ ერისთავისა	35
X—ბავშვის მსხვერპლი,—ისტორიული ამბავი შოტიესი— (თარგმანი) თეო კანდელაკისა.	40
XI—ნარევი,—ნ. ნ.—სა.	46
XII—ზღვის სიმღიდრე,—პოსეციის, (თარგმ.) ნ. წუწუნავასი.	48
XIII—ქიშია,—ჟანგი, სიმეავე და მარილი,—პოლ ბერის (თარგმ.) ნ. ლომიურისა.	54
XIV—გასართობი: ანდაზებით თამაშობა,—თ. კანდელაკისა. } " თუში და ვაქარი,—კ. დარაშვილისა. } 62 " რებუსის აღსნა }	

ნაკადული

საქმავალი უხრნალი

წელიწადი გეგვიდე.

თბილისი, 1911 წ.

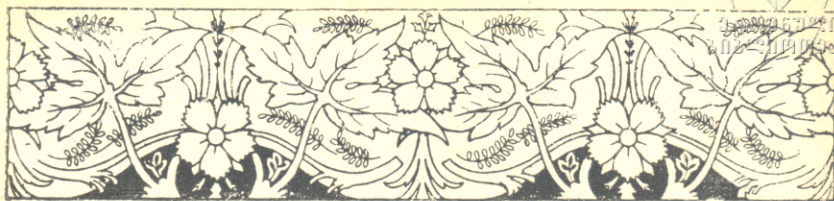

ქუჩის ბავშვები,—სურ. მეიერისა.

შინაარსი.

I — ქუჩის ბავშვები, — სურ. შეიერისა.	1
II — მთის ლოცვა, — ლექსი, კ. აბაშისპირელისა.	3
III — კალოზე, ბატონო მასწავლებლო!.. — ირ. კვდომვი- ლისა	5
IV — პატარა ამბავი, — (დასასრული) გ. შალაქიაშვილისა	8
V — ბედის-წერა, — (თარგმანი) ელ. ანტონოვსკისა	17
VI — ორი მხატვარი, — შემდეგი (თარგმანი) ავალიანისა	19
VII — ია, — ლექსი შროზად, ვ. გორგაძისა.	30
VIII — დიდი შოამავის გადაცვალება, — იაკობ გოგებაშვი- ლისა	32
IX — მთვარის სონატა ბეტჰოვენისა, — (გერმანულით) ვახ- ტანგ ერისთავისა	35
X — ბავშვის მსხვერპლი, — ისტორიული ამბავი პოტიესი — (თარგმანი) თეო კანდელაკისა.	40
XI — ნარევი, — ნ. ნ — სს.	46
XII — ზღვის სიმდიდრე, — ზოსტაკისა, (თარგმ.) ნ. წუწუნავასი.	48
XIII — ქიმია, — ჟანგი, სიმჟავე და მარილი, — ზოლ ბერისა (თარგმ.) ნ. ლომურისა.	54
XIV — გასართობი: ანდაზებით თამაშობა, — თ. კანდელაკისა.) " თუში და ვაჭარი, — გ. დარაშვილისა.) 62 " რებუსის აღსნა)	

მთის ლოცვა.

(უძღვნი ა. შანშიაშვილს)

თას ჯანყი მოუხვევია,
ფიქრს მისცემია მწარესა:
გაიგო—გვალვა სწვევია
მის ქვემოლ ტურფა მხარესა.

• მთა ნისლში გამოხვეული
ემუდარება ზენასო:
„ისმინე ჩემი ვედრება,
ბარს ნუ მოაკლებ ღზენასო.

პირქუშ ღრუბლებმა მოსხლიტონ
ჩემს მკერდით ნიავდვარიო;
ბარი გოლვისგან დავიხსნათ
სიცხისგან გადამწვარიო!..“

ანკარა, ლალი, ფეხმარდი
მოხტის სიმღერით ნაკადი:

ფრიალო მთების შვილი ვარ,
მათ მკერდით გადმონთხეული

ვერ შევეაღვე იქ ყოფნას,
 მიტომც ვარ გამოქცეული.

მთამ გამომგზავნა ამაყმა,
 სიცხისგან იწვის ველიო;
 გოლვისგან დამკნარ ყვავილებს
 ნამი სწყურიათ სველიო.

მიტომც მოვბტივარ წანწკარა,
 მთის წვერით დაქანებული,
 ველს წყალი ვასვა ანკარა,
 გიჟმაჟი, აქაფებულნი...

კ. აბაშისპირელი

კალოჯი, გასონო მასწავლებლო!...

უძღვნი ლუარსაბ ბოცვაძეს.

ვალ უკანასკნელი გაკვეთილია... გლე-
ხმა გათიბა ცხრა ურემი თივა... ცხრა
ურემი თივა... გაყიდა ერთი მესამედი...
ჰო, ხვალაც და მორჩა... გაყიდა ერთი
მესამედი... მასწავლებელმა გვითხრა, ხვალ
უკანასკნელი გაკვეთილიაო... გაყიდა ერ-

თი მესამედი... რამდენი ურემი თივა გაუყიდნია გლეხს...
ხვალაც და... ჰო, რამდენი ურემი თივა... ჰო, ნეტა ახლა
თივაში-კი გადამაგორა და... -- ნატრობს გულში გიგო და თან
ამოცანას იმეორებს ტუჩებით, მაგრამ გონებაში-კი ციფირები
სადღაც ჰქრება.

კლასში სიჩუმეა. ყველანი ამოცანას ჩაჰკირკიტებენ და დისხან მასწავლებელი ჩაახველებს ხოლმე და თანაც ისწორებს ცხვირზე წინ-წამოქანებულს სათვალეებს.

— არა, რა არის, რომ დღეს გათავებულიყო, ჰა? — შეეკითხა თვისდა უნებურად გიგო ამოცანაში გართულს ამხანაგს.

— რა გათავებულიყო? — გაიმეორა ამხანაგმა, რადგან ვერ მიუხვდა, რას ეკითხებოდა გიგო.

— წყნარად!.. სიჩუმე! — მოისმა მასწავლებელის ხმა და შესწყდა ჩურჩული.

„გათიბა ცხრა ურემი, გაყიდა მესამედი... რამდენი ურემი თივა...“

ებრძვის გიგო ამოცანას. მზის სხივიც ფანჯრიდან მის რვეულზე ათამაშდა.

ახლა-კი მთლად დაავიწყდა გიგოს: ამოცანა, კლასი, მასწავლებელი. სოფელი, მინდორი, ტყე, წყარო, ჩიტის ბუდე, ქათამი, ინდაური, ჰაპა, ბებია, მამიდა აირივნენ მის თვალწინ ერთმანეთში და ის რალაც ცხრაც მათის. სოფლის კუზიან დალაქივით ათამაშდა მათ შორის.

„წვალ თუ არა სოფელში, — ფიქრობს გიგო, — ჯერ ჩვენებიანთ ბიჭებს ჩამოუვლი, მერე ერთად წყაროზე წვალთ, ვი ბანავებთ, მერე... მერე, რასაკვირველია, ტყეში ჯოხებს გამოვჭრით, ისეთი ჯოხი ამოვარჩიო, ისეთი, რომ ჰა!.. მარწყვი! უჰ, შენ-კი გენაცვალე, მაგ თეთრ ყვავილში და ტკბილ გულში!.. ეეე... სრულებით არ გადამავეიწყდა! კალო! კალოზე, აბა კალოზე იქნება, აი, კევრს რომ შეუდგები... შრ... შრ... შრ... როგორ მიშრიალებს ძნა კევრის ქვეშ... კევრიც რა ლამაზად მილივლივებს... რა კარგი ცხენია ჩვენი ლურჯა!.. რა მშვენივრად უვლის, მოდი ერთი გავაჰქებ... ჰა ჰა — ჰაჩუ, ლურჯა!“

და გიგომ ერთი ისეთი დაიძახა კლასში, რომ შემკრთა-

ლი მასწავლებელი ფეხზე წამოიქრა. ახანაგებმა სიცილით ხაჩიყა
რი ასტეხეს.

— სადა გგონია შენ ამ წუთს შენი თავი, ჰა? — შეეკითხა მკაცრად ჯერ ისევ ფიქრებისაგან გამოურკვეველს გიგოს მასწავლებელი.

— კალოზე, ბატონო მასწავლებლო!

მიუგო გულ-ახდით გიგომ და გაწითლებულმა ჩაღუნა თავი. იქ დაჰზვდა რვეული, რომელზედაც, ამოცანის მაგიერ, გიგოს კალო დაეხატა.

ი. ევლოშვილი.

პატარა ამბავი.

(დასასრული).

III.

ზე თვალეში უცქერის ქედიანს. სხი-
ვებს მუქა-მუქად აყრის... — ალმური
სდგას პატარი ხევში... მცენარენი
ყურებ-ჩამოყრილნი სდგანან... — სთვ-
ლემენ...

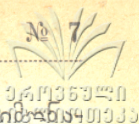
მდინარე გაყრუებული მიიზმორება გახურებულ მიწის
მკერდზე.

ყოველი სულდგმული ჩრდილს შეჰზინებია.

მხოლოდ მელიკო გამოუსხლტა ხეთა ქოლგას და სადგუ-
რისკენ დიეშვა... — ბუჩქნარში მოსრიალებს, რალაც მოაქვს.

აი, მდინარეზედ ხიდად გადადებულ ხეებზეა... — გარუჯულ
სახეზე ცხვირსახოცს იფარებს, მზეს ემალება... კაბა მუხლებამ-
დინ სწვდება, წვივები ტიტველი აქვს, ფეხებზე დახეული
ფლოსტები აცვია. „დაბრუნებისას უთუოდ ვიბანავებო“ გაი-
ფიქრა და სადგურისკენ გაჰქანდა.

უბეში იმ დედაბრის ფულები აქვს. ეს რამდენჯერმე წა-

ოდე ვაშლი, სანთელი, ხახვი, მაკარონის ღერები, ლიმონები და ზელტერის წყალის ბოთლები, ყველის ქილა შუშისა— აი რითი იყო მოკაზმული ეს ბუდეა.

ყველაფერს პატრონთან ერთად ეძინა და სიცხეში იხარშებოდა.

— მელიკო გათამამდა... კარგა ხანს იჯდა ბუდეის ახლო ჩრდილში, ამხანაგებში ლაზღანდარობდა.

წყლის დაღევა მოუნდა. იქვე ბოჭკას მიმართა და ზედ ჯაჭვით მიბმულ თუნუქის ჭურჭლით წყალი დალია.

— ტფუ... რა თბილია!— წამოიძახა და ჭურჭელი ხელიდან გაუშვა. რაწყუნი გაისმა.

ხმაურობაზე მოხუცს გამოეღვიძა. გაიზმორა, დაამთქნარა, აბურღულ წვერებზე ხელი ჩამოისვა და ზანტად წამოჯდა.

მელიკო შიშმა აიტანა. ამხანაგებს უკან აიტუზა, ცდილობს მოხუცმა არ დაინახოს. ამხანაგებიც ერთგულად მალვენ.

— რას შვრებით აქ, ბავშვებო?— იკითხა მთქნარებით მოხუცმა და ბავშვებისკენ წამოვიდა.

მაღალია, ქაღარა, თმა-აბურძგნული, წინსაფარი აფარია. მრისხანე ჩაცვივნილი თვალები აქვს, გრძელი ცხვირი, ჩაბუქებული წარბები... უღვავ-წვერი ტუჩებთან გაჰყვითლებია... თან ყალიონს მოუქმუტუნებს.

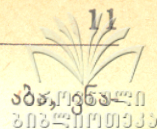
მელიკო სულ მოიკუნტა, აცახცახდა, მაგრა ჩაჰკიდა ქათამს ხელი.

— შე ტურის შვილო, შენ! რას მემალები?— მიალაპარაკა წყნარად მოხუცმა და სახეზე ღიმილმა გადურბინა.

მელიკოს იმედი მიეცა— რაკი გაიცინა, ალბად კარგ გუნებაზეა და ცუდს არას დამმართებსო.

— რა ქენი, ფული არ მომიტანე?— კიდევ ჰკითხა მოხუცმა.

მელომ პასუხი არ გასცა. მოხუცი ცოტა შეჩერდა, მერმე უცებ მოიღრუბლა და მრისხანედ უთხრა:

— არა?! ტურა დედაშენს უნდა მარტო შექამოს? აბა, იქნა...
ხოთ, ვინ აჯობებს. მე თუ შენი!..

ამ სიტყვებით ელვასებრ სწვდა მელოს თმაში და წიწი-
ლივით ააწიალა... მაგრა შეანჯღრია... ძირს დაანარცხა...
ქათამი გააგდებინა... თეფში გატყდა...

— შე, გველის წიწილო, შენა? კიდევ ჰბედავ აქ ვაქ-
რობას?— ბურღლუნებდა მოხუცი. გაგორებული ქათამი დანინა-
ხა... ფეხი წაჰკრა და სულ დაჩეჩქვა, მტვერში გასვარა...

მელოს ტირილი ცასა სწვდებოდა... ამხანაგები დამფრ-
თხალნი უცქეროდნენ ამ ამბავს... მოხუცი-კი წყნარად წავი-
და თავის ბუდკისკენ. თან ყალიონს იბერტყავდა ხელის გულზე.

IV.

ასლოკინებული მელიკო სახლში მივიდა.

— უიმე, შეილო! რა მოგსვლია, რა დაგმართნია?— შე-
ჰკვილა დედამ ასლოკინებულ მელიკოს.

— რა იყო, ვინ გაგლახა, შეილო?

მელოს გული ამოუჯდა, სიტყვა ვერ მოახერხა, ცრემ-
ლები ახრჩობს... გული ლამის სლოკინს ამოატანოს...

დედის მიაღერებამ და მიფერებამ მელიკოს გული გაუ-
თამამა... თანდათან დაწყნარდა... მეზობლის ქალებიც გარს
ახვევიან.

ამბობს რაც გადახდა... სლოკინობს...

— უი, იმას არ ეღიროსა ცხონება!.. ის წაწყმინდოს ღმე-
როთმა!.. ეს მეორეთაა, ასე რომ ბავშვი ამიტირა!.. ამბობდა
გულ-გაცეცხლებული დედა.

— ის სულ-კატინი... ზეზეურად წასაწყმენდი... რას
ერჩის ანგელოზ ბაღანას? ძლივს ორიოდ გროშს იღებს და
რათ უსპობს ლუკმას უპატრონო კაციშვილს? ეგ სულ-აძა-
ღღეპული, ეგა... ამბობდნენ მეზობლის ქალები და მელიკოს
აიმედებდნენ.

— ის თავიდანვე ასე იყო, — სთქვა ერთმა ქალმა ველთვის ავს სთესავდა, მუდამ ჟამს კუთხე-მეზობელი მომღერებული ჰყავდა... ცოდვით ნაშოვარი აქვს ყველაფერი, ცოდვით...

— აჟი მისი წყალობითაა, რომ იმ ქალის ცოდვა ჩამედვა!.. ბავშვისათვის რომ დროზე მიეცა ხურდა, ეს-კი არ შემხვდებოდა... რა ქენი, შვილო, ფული ხომ არ წაურთმევია?

— არა, დედა, აგერა მაქვს... მელომ ფულები დედას გადასცა.

— კარგი, შვილო, გული დაიწყნარე, შენი ჭირი წაუღია იმ ქათამს... ოლონდ შენ იყავი კარგად და ქათამი შენ სანაცვალოდ წავიდეს... ვითომ ტურას მოეტაცნოს, გაუთამამა შეილს გული დედამ.

— თებრონე, შენც ერთი დაეინებულო ადამიანი ხარ, — უსაყვედურა ერთმა ხანში შესულმა ქალმა მელიკოს დედას, — არ იცი, რომ მაგ ფულების დამტოვებელ ქალს ველარ ნახავ? არაფერზე არ მოვიხმარო, რომ იძახი, რა არის ვითომ? არ მომხდარიყო — კარგი იყო და, რაკი ასე მოხდა, კიდევ მოიხმარე. ძალით შერჩენილი ხომ არ არის, ან მონაპარევი? აი, იმ შენს მელოს რომ არაფერი აცვია და ტიტველი დადის, რამე უყიდე და უფრო მაღლი იქნება... მაგას არც კაცი გიძრახავს და არც ღმერთი გიწყენს... ნამეტანი სიმართლეო გამოგილევს სინათლესო... ხომ გაგიგონია?

— რას ამბობ, ბეჩა ნინო? ამ ხელა ქალი გავზდილვარ, სხვისი ნაოფლარი არ შემეიჭამია და დღეს ჩავიგდო მუცელში? ღარიბათ ვარ და კიდევ ვიქნები ასე... თუ რამეს მომცემს ჩემი მარჯვენა, მოვიხმარ და ის იქნება, თუ არა და სხვის ნაშრომს არ შევჭამ. რათ მინდა სხვისი ნაცოდვარი? ღმერთმა ნუ შემარგოს, — უთხრა თებრონემ.

— ქალო, გაიგე, რომ ცოდვა არ არის! გაქირებული ხარ და ღმერთმა მოგცა, — კიდევ გაუმეორა ნინომ.

მელიკო და მისი დედა სახლში წამოვიდნენ.

დედა ფიქრებშია: „რა დამემართა ეს, რა მომივიდა? რას მიწვრება ის სულ-წაწყმენდილი მოხუცი? რას მერჩის ქვრივ-ოხერს? რა დაუშავე? ჩემს მარჩენალს და სიცოცხლის გამხარებელ შვილს რაზე მილახავს ის დასალახვრავი, ისა“ .. თან სიბრაზე ერევა, ცახცახებს...

ფიცხლავ სადგურზე ჩამოირბინა. მოხუცს ბუდკა დაეკეტა, იქ არ დახვდა. მეორე დილამდე არ გააღებდა. გაცეცხლებულ თებრონეს მაშინვე უნდოდა სახლში მივარდნოდა მოხუცს, მაგრამ გადაიფიქრა არ იქნება კარგი, მეზობლებში შერცხვება, გაილანძღებო და ისევ ხვალისათვის არჩია მარტო მოლაპარაკება.

სახლში დაბრუნდა. გულ-აჩვილებულ მელოს ყველაფერი უამბო და თან გაათამამა, დააიმედა, ურჩია არ ეჯავრა. შემდეგ ორივენი ბოსტანში სამუშაოდ გამოვიდნენ.

ეს ბოსტანი იყო ზაფხულობით მათი მარჩენელი. მას შემდეგ, რაც თებრონე დაქვრივდა, ეს-ღა დარჩათ იმედად. დადგებოდა გაზაფხულ-ზაფხული თუ არა, მელიკოც შეუდგებოდა ბოსტნეულით ვაჭრობას სადგურზე და იქვე ახლო თხუთმეტამდე ღუქანში. გარდა ბოსტნეულისა, ჰყიდდა ჭყინტლ სიმინდს, მარწყვს, ხილეულობას და სხვას. ზამთარშიც ასე ვაჭრობით ირჩენდნენ თავს, მხოლოდ სავაჭრო საქონელი სხვა ჰქონდა: იყიდდა თებრონე რამდენსამე გირვანქა პურის ფქვილსა და ყველს, გამოაცხოებდა ხაჭაპურებს და რამდენისამე კაპეიკის მოგებით მელოს აყიდვინებდა სადგურზე. გარდა ამისა, ცოტა ქათმებსაც ჰყიდდნენ, კვერცხსაც. ასე რომ მატარებელი იყო მათი სულის ჩამდგმელი და იმედი. მის მოსვლას ისე უყურებდნენ, როგორც ციურ მანანას.

ხშირად თებრონეცკი გამოდიოდა მატარებლის მოსვლისას და, შვილის მაგიერ, ის ვაჭრობდა.

დედა და შვილი ბოსტანში მუშაობენ...

მზე ბზრიალ-ტრიალით ეშვება... აღისფერ კაბას იკრეფს, ემზადება მთების იქით ჩასახტომად, დასამალავად.

ხეების ჩრდილები თვალსა და ხელს შუა იზრდება... შავ ზოლად ეკეცება დედამიწას.

აი, მზემაც დაგვინათა, დაიმაღლა... დასავლეთი ლოყა-აწითლებული დასტოვა... უკანასკნელ სხივებს ცის კამარაში ისვრის... მთების წვერებზე წაფუთნული ღრუბელთ ქულები წითელ ყვითლად შემოსა... ოქროს გვირგვინით გაჩირაღდნებულნი დგანან... დაჩრდილულ ბარს გადმოსცინიან...

ცოტა ხანი და გვირგვინიც ლურჯდება, შავდება, სხივები ემშვიდობებიან... მთებიც შავად იფუთნებიან...

სიომ მოჰბერა... ქვეყნის აკვანი წაარწო... დაიძინეო... — ჩასჩურჩულა კარ-მიდამოს...

შის მაგიერ დასავლეთმა ერთი ვარსკვლავი ანთო...

ესაა ქვეყნის ლამპარი ბნელეთში სამოგზაუროდ...

V.

თებრონეს თვალს ძილი არ ეკარება. გულში ცეცხლი უნთია. „რას მიშვრება ის ადამიანი? რა დაუშავე? ძლივს სულს ვიბრუნებ, არავინ შემიწუხებია, ამხელა ქალი გავზდილვარ და ჩვენს სოფელში არავინ ჩემი მომდურავი არ არის და იმას რა გველი შეუწვი? იქნება მართლაც არ მავაქროს... სადგურის უფროსს ეტყვის... ჯანდართან დამასმენს... რამეს შემწამებს. . კაცია, დაუჯერებენ. მაშინ რა ვქნა მე, შავდღეზე გაჩენილმა? რა მიწაში ჩავარდე, რით ვირჩინო თავი?“..

ასეთ ფიქრებშია გართული თებრონე და სიბრაზით ლოგინში ვერ მაგრდება.

ბავშვიც აღელვებულია, ძილშიაც-კი სლოკინებს...

მართლაც მელო ხანდისხან შეკრაებოდა და ამოი-სლოკინებდა ხოლმე...

გათენდა. თითქმის მთელ ღამის თეთრად გამთენებელი თებრონე ადრე ადგა. ქათმები დააბურა. ეზოში მიიხედ-მოიხედა.

თან ფიქრებში იყო: „რა ექნა, როგორ მოვექცე იმ მებუდვებს? ვაი თუ მეტად გავაჯავრო და სულ დავიღუპო, ლუკმა პური გავიწყვიტო“!..

მელიკოს-კი ტკბილად ეძინა, ეხლა კი არ სლოკინებდა.

დედამ წასვლის წინ გააღვიძა, თან დაუბარა, თუ რა გაეკეთებინა ოჯახში და თვითონ სადგურისკენ გაემართა.

მოხუცი ახლა-კი ბუტკაში დაუხვდა. ჩვეულებისამებრ ყალიონს აბოლებდა.

— დილა მშვიდობის, — მოკრძალებით მიესალმა თებბრონე.

— იცოცხლე, — უბასუხა მოხუცმა და თვალი აავლო.

— ივანე, ხომ იცი მე რისთვის მოვიდოდი: — დაიწყო წყნარად სიჩუმის შემდეგ თებრონემ.

— ვიცი, რა გინდა მერე?

— რისთვის მილახავ იმ ბავშვს?.. რა დაგიშავა? უფროსი მე ვარ და მე უნდა მითხრა.

— მე რას დამიშავებდა? თავის თავს დაუშავა...

— თავის თავს თუ დაუშავა, შენ რას ერჩი, რად გამილახე? ხომ იცი, ანთებული სანთელივით შეეყურებ. იმის მეტი რა მყავს ამ ქვეყანაში? ისაა ჩემი გულის ყვავილი...

— მერე? მერე რა? მომეცი, რაც მერგება იმ ფულებიდან და ღმერთმა მშვიდობა მოგცეს შენცა და იმასაც... მე რას გერჩით... — უთხრა წყენით მოხუცმა და თაროების დასუფთავება დაიწყო.

— ივანე, ნეტავი თუ მართლა ამბობ მაგას?.. რა ფული მოგცე? განა ჩემია?

— აბა, ვისია? გააწყვეტინა უცებ მოხუცმა, მე გაშოვნინე, იცი? მე... და ნახევარი ჩემია... რაზე მალაპარაკებ და მაწყენინებ?... რაზე არ გაზრდი შენს შვილს? გუშინ გამლანძღა, გამაგულიანა და მოხარული ქათამიც გამაფუჭებინა.

— ჩემი შვილი შენ ცუდს არას გაკადრებდა. .

— ძალიან გაზდილი გყავს... არ მაკადრებდა!.. კარგი ბრძანებაა!.. აბა, მე ვტყუი, არა? თუ ასეა, აბა, ვნახავთ, ვისი გავა?..

იქაღნებოდა მოხუცი. თებრონე თავს იმაგრებდა, ცდილობდა, ცუდი არა წამოსცდენოდა-რა.

— ყველაფერი ყველაფერია, მაგრამ შეეჭვამოთ იმ ქალის ნაცოდვარი? — ჰკითხა ბოლოს.

— არაფერი ნაცოდვარი არ არის... ღმერთმა მოგვცა...

— არა, ჩემო ივანე, ჯერ-ჯერობით ეგები ის ქალი გამოჩნდეს და მივსცემ... ყოველ დღე ვატან ბავშვს სადგურზე...

ძალიან სულელიც ყოფილხარ... მე ჩემი მომეცი და შენ, როგორც გინდა, ისე ქენი... თუ არ მოგიცია, აქ ფეხს არ დავადგმევიანებ შენ შვილს...

თებრონე ბრაზმა აიტანა, აპილბილდა.

— ღმერთი არ გწამებია შენ, უღმერთო ყოფილხარ!.. ჩაილაპარაკა და ჯიბიდან ფულები ამოიღო...

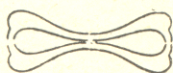
— აა, ისე შეგარგოს ღმერთმა, როგორც გემართლებოდეს, — უთხრა და ფულები დახლზე დაუყარა...

— მე არ მინდა სხვისი ნაცოდვარი... ყველა შენ გქონდეს... შენ იცოდე და შენმა ღმერთმა... შე, წაწყმენდილო, შენა. . ლაპარაკობდა გაცეცხლებული თებრონე და სახლისკენ მიდიოდა.

მოხუცმა ფულებს დახედა. გადათვალა, ჩვიდმეტი შაური იყო.

— აწყინოს ამ ფულებმა ივანე სანთლაძეს!.. ასე სულელი რომ ყოფილხარ, იმისათვისაა, რომ შიმშილით კვდები, — სთქვა და ფულები დახლში ჩაყარა.

ვ. მალაქიაშვილი.

ბედის-წერა.

(არაბული ამბავი)

ბაღდადი გაჩაღებული იყო. მოხუცმა ხალიფამ ჰარუნ-ალ-რაშიდმა სანადიმოდ მოიწვია თავისი მეგობრები და ქვეშევრდომნი. მისი დიდი ვეზირი რამდენიმე დღე და ღამე უსმელ-უქმელი და უძილო ტრიალელეზდა — სასახლეს ამზადებდა სადღესასწაულოდ.

დღესასწაული დაიწყო. მაგრამ ამ დროს ვეზირი წარსდგა თავის მრისხანე ბატონის წინაშე; სახე გაჰყვიტლებოდა, მიწის ფერი ეღო და მთლად კანკალებდა შიშითა.

— დიდებულო ხელმწიფევ, — წაიჩურჩულა ვეზირმა, — გვედრები დამითხოვე. დაუყოვნებლივ უნდა წავიდე... უნდა შევკახმო ჩემი აქლემები და წავიდე აქედგან შორს, სირიაში.

მოხუცმა ხალიფამ გაკვირვებით შეხედა და ჰკითხა:

— რა მიზეზია, რომ ეგრე ეშურები, შეილო? მე არა მსურს ჩემს სტუმრებს თავი დაანებო, ჯერ ხომ ნადიმი არც-კი დაწყებულა. რამ შეგაშინა, რამ აგაშფოთა ეგრე? *

ვეზირმა უპასუხა ხმის კანკალით:

— ეს არის ახლა შემხვდა სიკვდილის ანგელოზი, დაკვირვებით დამაშტერდა და მივხვდი, რომ, თუ ახლავ არ გავიქეცი აქედგან, მოვკვდები.

— თუ ეგრეა, — უბრძანა ხალიფამ, — გითხოვ
ბოდ; ალლაჰი იყოს შენი მფარველი!

ვეზირი წავიდა.

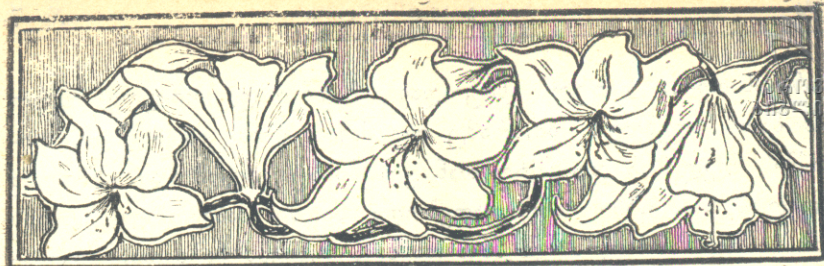
იმავე საღამოს თითონ ხალიფას შეხვდა სიკვდილის ანგე-
ლოზი და ხალიფამ ჰკითხა:

— რა მიზეზი იყო, რომ ისე დაკვირვებით უცქეროდი
ჩემ ვეზირსა?

— გამიკვირდა აქ რომ ენახე, ნადიმზე, — მიუგო ანგე-
ლოზმა, — რადგან ბრძანება მაქვს მიღებული, ხვალ შორს, სი-
რიის გზაზედ მიმავალი, უნდა მოვკლა.

ელ. ანტონოვსკისა.

საქართველოს
საბჭოთაო
საგარეო
აღმსრებელი
კომიტეტი

მ რ ი მ ხ ა ტ ვ ა რ ი .

(შემდეგი).

თ ა ვ ი II.

რო დროს მისდევდა ჩვეულებრივ. მოხუც მინდის ბავშვების მდგომარეობა თანდათან უარესდებოდა. ახლა მამა მთელ კვირაობით შინ არ შეიხედავდა ხოლმე. საწყალი ბავშვები შიშშილით რომ არ დახოცილიყვნენ, იძულებული გახდნენ მოწყალების თხოვნა დაეწყათ. თითქმის ყოველ დილას ხან კატო, ხან ნიკლასი გაიპარებოდა მახლობელ სოფელში და მოწყალებისთვის გაუბედავად უკაკუნებდნენ მათვე მსგავს ლატაკების ფანჯრებს. უნდა შევნიშნოთ, რომ მეზობლები მოწყალებაზედ უარს არასოდეს არ ეუბნებოდნენ ბავშვებს და, თუმცა თვითონაც ღარიბნი იყვნენ, მაინც, შეძლებისა დავგარად, განიკითხავდნენ ხოლმე. ერთი პურის ნაჭერს აძლევდა, მეორე—რამდენსამე კარტოფილს, მესამე—კათხით თხის რძეს და სხვა მგვარად პატარა მინდები, როგორც იყო, გაჭირვებით დღიურ ლუკმას შოულობდნენ; მამა-კი, როდესაც შინ დაბრუნდებოდა, მხოლოდ ცემა-ტყეპითა და წყევლა-კრულვით აჯილდოვებდა; არ უყვარდა მეტადრე ფრიდლი სიმახინჯისა და სი-

ზანტისათვის. ამიტომ საცოდავი ბავშვი დღითი-დღე უფრო მშობარა ხდებოდა და, არამც თუ მამის წინ ცახცახებდა, თითქმის ნიკლასსა და კატოსთან ყოფნასაც გაუბოდა. ხშირად მთელის საათობით ამოეფარებოდა სადმე მახლობელ კლდეს და ქვაზედ ან სილაზედ სხვა და-სხვა სახეებს ხაზავდა. ნიკლასი და კატო-კი, თუმცა თვითონაც პატარეები იყვნენ, ძლიერ სწუხდნენ, ფრიდლის ხასიათის გამოცვლას რომ ჰხედავდნენ, და მუდამ ჰზრუნავდნენ საწყალ ბავშვისათვის. სადილად რომ დასხდებოდნენ, საუკეთესო ნაჭრებს ფრიდლის აძლევდნენ. ეფერებოდნენ, იწვევდნენ სათამაშოდ, მაგრამ არაფერი შეელოდა: ბავშვი სულ უფრო და უფრო გაუბოდა და-ძმას.

ბოლოს დადგა ფრიდლის დაბადების დღე. წინა დღით ნიკლასი და კატო მთელი საღამო სულ იმის ფიქრში იყვნენ, რით გაეხარებინათ საწყალი ძმა, და ძლიერ სწუხდნენ, რომ არ შეეძლოთ ეყიდათ მისთვის თათლში მოხელილი კვერები, როგორც განსვენებულმა მათმა დედამ იცოდა ხოლმე.

— იცი, კატო, რა უნდა გითხრა? — გადაქრით წარმოსთქვა ბოლოს ნიკლასმა და მხიარულად მიაპყრო დას თავისი ნათელი, ქვიანი თვალები: — რადგან ფული არა გვაქვს და, მაშასადამე, არც არაფრის ყიდვა შეგვიძლიან ფრიდლისთვის, ამიტომ მოდი, აი, რა ვქნათ: ბევრი, ძალიან ბევრი ყვავილი მოვკრიფოთ და მოუტანოთ ფრიდლის; იმას ხომ უყვარს ყვავილები და უთუოდ ძლიერ გაუხარდება, ყვავილების თავგულს რომ დაინახავს. კატოც დაეთანხმა ამ აზრს. მეორე დილას, მზე კიდევ არ ამოსულიყო, ბავშვები მთაში წავიდნენ ყვავილების მოსაკრეფად. იქ ერთი პატარა კორდი ეგულებოდათ, რომელიც ცივ ქარებისაგან ყოველ მხრივ ციცაბო კლდეებით იყო დაცული; იცოდნენ, რომ ამ კორდზე ბევრი მშვენიერი ყვავილი იზრდებოდა. აქ იყო მყინვარის ვარდები, სუნნელოვანი ია და მდიდრულად გაშლილი ალისფერი მიხაკი. მართალია, ამ აღმართ-დაღმართ მთაზედ აწვლა საკმაოდ ძნელი იყო, მაგრამ ბავშვები ამას ყურადღებას არ აქცევდნენ.

მიფორთხავდნენ მალლა-მალლა და ებღაუტებოდნენ ხან მცენარეებს, რომელნიც ხშირად შეხებისათნავე ხელში რჩებოდათ, ხან პატარა ბუჩქებს. ამნაირად მალე სასურველ ადგილამდისაც მიაღწიეს და მზის ამოსვლამდის მოჰკრივეს აუარებელი სხვა-და-სხვა გვარი ყვავილები, რომელიც უფრო მოეწონათ. შემდეგ ცოტა დაისვენეს, სუნნელოვან ბალახზე გაგორდ-გამოგორდნენ, თითო ნაჭერი სახლიდან წაღებული პური შექამეს და შინისკენ დაბრუნდნენ. ამ გვარად, ხუთის საათის სიარულს შემდეგ, პაწია მინდები შინ იყვნენ. თუმცა გვარიანად კი დაიღალნენ, მაგრამ სამაგიეროდ ძლიერ მხიარულნი და კმაყოფილნი იყვნენ, რომ მთელი გროვა სხვა-და-სხვა გვარი მშვენიერი ყვავილები იშოვეს.

ბავშვები რომ დაბრუნდნენ, ფრიდლის კიდეც ეძინა. დასხდნენ ქოხის კარებში და გვირგვინის კეთება დაიწყეს. ნიკლასი ყვავილებს აძლევდა ხელში, კატო-კი ერთმანეთში აწნავდა და ბალახით ამაგრებდა. როდესაც საქმეს მორჩნენ, ბავშვები კიდეც წავიდნენ და დახედეს ფრიდლის, იქნება გაიღვიძაო; მაგრამ ფრიდლის, თითქოს განგებ, კიდეც ღრმად ეძინა.

— რა ექნათ, ნიკლას! ფრიდლიმ რომ დიდხანს იძინოს, ჩვენი გვირგვინი ხომ დაქცნება?— შეჰნიშნა შეწუხებულმა კატომ, რომელსაც ეტყობოდა, ძლიერ ეშინოდა, რომ მათს შრომას ტყუილად არ ჩაეგლო. მაგრამ საქმე კარგად მოეწყობოდა. რამდენსამე წამს შემდეგ, ფრიდლიმ თვალები გაახილა და შეშინებულმა აქეთ-იქით დაიწყო ცქერა, აქ ხომ არ არის მამაო; მაგრამ, მამის ნაცვლად მის წინ იდგნენ მოხარული ნიკლასი და კატო.

ბავშვებმა გადაჰკოცნეს ძმა, მიულოცეს დაბადების* დღე, უსურვეს კარგად ყოფნა და მისცეს მშვენიერი სუნნელოვანი გვირგვინი. ამ მოულოდნელმა საჩუქარმა იმდენად არ გაახარა ფრიდლი, რამდენადაც გააკვირვა. მისი სუსტი ჰკუა პირველად ვერას გზით ვერ მიხვდა, რას ან რისთვის ულოცავდ-

ნენ. შემდეგ, თითქოს რაღაც გაახსენდაო, თვალ-ცრემლიანმა დაუწყაო და-ძმას ხვევნა-კოცნა და თან განუწყვეტლივ იმეორებდა: „მიყვარს კატო! მიყვარს ნიკლასი!

მაგრამ ეს მხიარულება დიდხანს არ განგრძობილა. რამდენსამე ხანს შემდეგ, ფრიდლიმ განზე გადადვა ეს მშვენიერი გვირგვინი და ისევ ჩკეულებრივ სიჩუმეს მისცა თავი. კატო ამასობაში, როგორც კარგი დიასახლისი, საუზმეს ამზადებდა. გადაწმინდა სუფრა, დადვა ზედ წვნიანი შვრიით სავსე ჯამი, დადვა რამდენიმე ნაჭერი გამხმარი პური დი მხიარულად მოიწვია ძმები საუზმედ. მართალია, კატოს გაკეთებული წვნიანი შვრია ძლიერ გემრიელი არ იყო, რადგან შესაგემებლად ერთი ბეწო მარილის მეტი არაფერი ჰქონდა, მაგრამ ბავშვებს ძლიერ გაუხარდათ, ცხელი საქმელი რომ დაინახეს და დიდის სიამოვნებით მიჰყვეს ხელი ჭამას.

ნიკლასი და კატო ყოველ ღონისძიებას ხმარობდნენ, რომ ეს დღე დღესასწაულისთვის დაემსგზავსებინათ და მხიარულის ოხუნჯობით უნდოდათ გაერთოთ მოწყენილი ფრიდლი, მაგრამ ის მხოლოდ ხანდისხან გაიღიმებდა ხოლმე და ეს ღიმილიც ისეთი ნაღვლიანი და ნაძალადევი იყო, რომ თვითონ ბავშვები სწუხდებოდნენ და უხერხულად ჰგრძობდნენ თავს. მაგრამ ამ უბედურ ბავშვის დაბადების დღეს ერთი ისეთი შემთხვევა მოჰხდა, რომელმაც, არამც თუ დიდხანს გაართო ბავშვი, მთელ მის დანარჩენ სიცოცხლეზედაც დიდი გავლენა იქონია.

საქმე, აი, როგორ იყო: საუზმეს რომ ათავებდნენ, უცებ კატომ კარებს უკანიდან რაღაცა შესაბრალისი კნავილი გაიგონა და მაშინვე მივარდა ამბის გასაგებად. კარი რომ გააღო, დაინახა ერთი ლამაზი ნაცრისფერი კატა, რომელმაც წელი მალა. აიზნიქა და დაუწყაო კატოს აღერსით კრუტუნნი და ტანისამოსზე ხახუნნი.

— ნიკლას, ნიკლას! მოდი აქ, შოდი!—მხიარულად და-

უძახა კატომ; უნდოდა ეჩვენებინა ძმისთვის თავისი ვაჭრობის
 კატა.

ნიკლასმაც დიდხანს არ აცდევინა, ორჯერ-კი ისკუპა და ხელად კარებს უკან გაჩნდა და, მოულოდნელ სტუმრის დანახვაზე, ერთი მხიარულად შეხტა შეიკუნტრუშა და ტაში შემოჰკრა.

— უთუოდ მშიერია საწყალი! — შეჰნიშნა და ალერსი დაუწყო კატას. ნიკლასმა გამოცდილებით კარგად იცოდა შიმშილის სიმწარე.

— როგორ ფიქრობ, ვისი უნდა იყოს ეს კატა? — ეკითხებოდა ამასობაში კატო.

— უთუოდ შორიდან მოსულია, თორემ ჩვენს მეზობლებში ერთ კატასაც ვერ ვხედავ, — სთქვა ბავშვმა და ხელმეორედ მოაგონა დას, რომ ჯერ საჭირო იყო კატისთვის რამე ექმიათ.

— კარგი, კარგი! დაეთანხმა კატო: — ეხლავე ვაჭამოთ მონარჩენი ხორცის წვენი; შემდეგ-კი ფრიდლის ვაჩვენოთ და უთხრათ, დღეს რომ შენი დაბადების დღეა, ეს კატა შენთვის გვიჩუქებია-თქო.

— მხოლოდ-კი არ შეეშინდეს და! — სთქვა დაფიქრებით ნიკლასმა და შემდეგ ორივემ დაუწყეს კატას ხელის სმა და კოცნა; ისიც ცდილობდა სამაგიერო გადაეხადნა ახალ მეგობრებისათვის და მხიარულად კრუტუნებდა.

ბავშვებმა ცოტა წაითამაშეს კატასთან და შემდეგ ქოხში შეიყვანეს, რომ იქ დაეპურებინათ და შემდეგ ფრიდლისთვის მიეცათ; მაგრამ, როგორც-კი კარაპანს გადააბიჯეს, ფრიდლი სწრაფად წამოხტა, სტაცა კატას ხელი დი მასთან ერთად დაიწყო მხიარულად ტრიალი. — ციცუნია, ციცუნია! ჩემო საყვარელო ციცუნია! ეალერსებოდა სხვა-და-სხვა ხმაზედ და მაგრად იკრავდა გულში: — ციცუნია ჩემია? იკითხა ბოლოს, ცოტა რომ დამშვიდდა, მაგრამ ხელიდან მაინც კიდევ არ უშვებდა კატას.

— კი, გენაცვალე, კი! თუ პატრონი არ გამოუჩნდა,

ციცუნია შენი იქნება, — ამწვიდებდა ნიკლასი. — შენ კატა? კატა? კატას ხომ თავისით შეუძლიან თავი ირჩინოს? — მიმართა დას: — თავგების და ბაყაყების დაჭერა ხომ შეუძლიან და ჩვენ მაგისტვის ზრუნვა არ დაგვჭირდება?

— რასაკვირველია. დედაც ასე იტყოდა ხოლმე, კატას თითქმის სულ არ უნდა საკმლის ძღვევა, — დაუმატა კატომ. ამგვარად გადასწყდა კატის შენახვის საქმე.

— ოჰ, ციცუნია, ჩემო ციცუნია, საყვარელო ციცუნია! — ამბობდა ამასობაში ფრიდლი და კატას ვალერსებოდა. შემდეგ აიღო სუფრიდან ლამბაქი, რომელზედაც კოტა წვენი კიდევ დარჩენილიყო, დადგა იატაკზე კატის წინ და თვალს არ აშორებდა თავის ახალ მეგობარს, როდესაც სლექდა ამ არა სახარბიელო საქმელს. ახლა ბავშვი მოუთმენლად მოელოდა იმ წამს, როდესაც კატა ჭამას გაათავებდა და კიდევ შეეძლებოდა მისი ხელში აყვანა.

ნიკლას და კატოს ძლიერ უხაროდან, ფრიდლი რომ ასე დაუმეგობრდა კატას. გეგონებოდათ, რომ ბავშვის საერთო მხიარულებას ქოხში დასასრული არ ექნებაო, მაგრამ უცბად მამა მოაგონდათ!

— ნეტა რა იქნება, მამამ რომ დაინახოს ეს კატა? — წასჩურჩულა დას ნიკლასმა მისკენ თავის გადახრით; ფრიდლი კი, რომელიც საზოგადოდ ვერაფერს ამჩნევდა, რაც მის გარშემო ამბავი იყო, ახლა უცბად მიხვდა ყველაფერს და მაშინვე წამოიძახა: „ციცუნია ჩემია! ციცუნია უნდა დავმალოთ, თორემ მამა გალახავს.“

ნიკლასი და კატოც დაეთანხმნენ და მაშინვე გადასწყვიტეს მოენახათ ისეთი ადგილი, სადაც შეიძლებოდა კატის დამალვა, როდესაც მამა გამოჩნდებოდა. გადასწყვიტეს და მალეც დამწვიდნენ.

მას უკან, რაც მინდის ოჯახში კატა გაჩნდა, ფრიდლი შესამჩნევად გამოიცვალა. გამოცოცხლდა, ლაპარაკს უმატა და ისე აღარ გაუბოდა და-ძმასთან ყოფნას, როგორც წი-

ნად. ახლა თითქმის მთელ დღეებს თავის საყვარელ კატასთან ატარებდა: ხან დასეირნობდა მასთან ერთად მახლობელ კორდებზე, ხან მთებში დადიოდა, ხან რასმე აკმევდა, ხან კიდევ დაულალავად ჰხატავდა მის სახეს ყველგან, სადაც კი მოუხერხდებოდა. პირველად ფრიდლის ვერ გამოჰყავდა კარგად სურათები, მაგრამ, რაც მეტს შრომობდა, იმდენად უფრო უვარჯიშდებოდა ხელი და სურათებიც უკეთესი, უფრო დასრულებული გამოდიოდა.

მაღე თითქმის ყოველ ნაბიჯზე შეხვდებოდიოთ კატის სახეებს, ხან ცარციოთ დახატულს, ხან ნახშირით და ხანაც პირდაპირ სილაზე ჩხირით მოხაზულს.

— ეგ რა ამბავია? ვინაა ამ ჩვენს მეზობლებში, რომ, სადაც არა მგონია, კატის სახეებსა ჰხატავს?— იტყოდა ხოლმე მოხუცი მინდი მეგობრებთან ლაპარაკის დროს:— საკვირველი კიდევ ისაა, რომ, რაც უფრო უახლოვდები ჩემ სახლს, ნახატებიც უფრო ხშირად მხვდება.

ამის გაგონებაზე ბავშვებს შიშის ქარი აუვარდებოდათ ხოლმე, — აი, ახლავ მიაგნებს მამა ჩვენს საიდუმლო მხატვარსაო.

ბავშვების შიში, საუბედუროდ, მაღე გამართლდა და გამხილდა ბევრად უფრო ადრე, ვიდრე თვითონ მოელოდნენ.

ერთ საღამოს ჩვენს პატარა მეგობრებს ქოხის კარებთან მოეყარათ თავი; ნიკლასი რაღაც სურათს ჰხატავდა; კატო მის მუშაობას მისჩერებოდა; ფრედლი კი სცდილობდა შეეძერწნა თიხით სახე თავის რუხის მეგობრისა, რომელიც იქვე ბალახზედ იწვა. ამ დროს, საიდანაც იყო, მოულოდნელად გაჩნდა მამა.

— ე—ე ე! ჰხედავთ თურმე ვინ გვიხატავს კატებს!— იყვირა მოხუცმა ფეხის ბრახუნით;— ვინ ოხრისაა ეგ რუხი კატა? — როგორც საზოგადოდ, ახლაც უმცროს ბავშვებს ჰკითხა მამამ.

— ციცუნია ჩემია!— მიუგო ფრიდლიმ, რომელსაც ამ

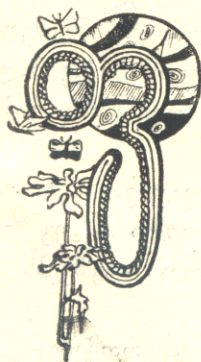

ქამად გადავიწყებოდა მამის შიში და მზად იყო, რამდენხანაც
კი შეეძლებოდა, დაეფარა თავისი საყვარელი არსება.

— შენია?!—სთქვა მოხუცმა და ცოტა გაკვირვებით შე-
ჰხედა შვილს, რომელიც მთელ თავის სიცოცხლეში, მგონი,
პირველად გამოელაპარაკა მამას:— აი, შე ცუდლულტო, შე მუ-
ქთა ხორა! იქნება ფიქრობ, როგორც შენ გარჩენ; კატაც ისე
ვარჩინო? დამაცადე, მე შენ გაჩვენებ, როგორც უნდა კატის
სახის ჯღაბვა, საცა არა მგონია! ახლავ სახლში წაბრძანდი-
კატიანათ და იქ ორივეს გავისწორებთ ანგარიშს.

ამ ყვირილს შემდეგ, მოხუცი ქონში შევიდა. დარწმუნე-
ბული იყო, რომ ფრიდლიც უკან გაჰყვებოდა; მაგრამ ამ ხა-
ნად მინდს ანგარიში გაუტრუვდა. მხდალი, შეშინებული
ფრიდლი, არამც-თუ, ბრძანებისამებრ, მაშინვე უკან არ გაჰყვა
მამას, არც იმ ღამეს, არც მეორე დილას სახლს არ მიჰკარე-
ბია. კატომ და ნიკლასმა, თუმცა ყოველი ღონისძიება იხმა-
რეს, ვერსად ვერ იპოვნეს ვერც საწყალი თივისი ძმა, ვერც
მისი რუხი მეგობარი. ბოლოს გადასწყვიტეს, უთუოდ სადმე
მთებში დაეგნა გზაო და მწარედ სტიროდნენ. მამა თუმცა არ
სტიროდა, მაგრამ ეტყობოდა, ისიც ძლიერ შეშფოთებული-
იყო შვილის დაკარგვით.

თ ა ვ ი III.

რიდლის დაკარგვის შემდეგ, გავიდა ასე-
სამი კვირა. ერთ დღეს იმ გზაზე, რომე-
ლიც მდინარე აპრის მარჯვენა ნაპირს
ჩასდევს, მიგოგავდა ერთ-ცხენიანი ეტლი,
რომელშიაც მშვენიერი ბედაური ება.
ეტლში იჯდა ერთი მხედარი, მაგრამ
ძლიერ ლამაზი, სასიამოვნო. შეხედულო-
ბის ყმაწვილი კაცი. სქელი შავი თმა უკან

ჰქონდა გადაყრილი და მშვენიერი მალალი შუბლი მთლიანად უჩანდა; მისი სხვილი ცოცხალი თვალები ჰმოწმობდა ამ ყმაწვილ კაცის უსაზღვრო გულკეთილობას და მკვირცხლ, არაჩვეულებრივ ჰკუას. ტანისამოსის მიხედვით, მდიდარი, არ უნდა ყოფილიყო და, როგორც ეტყობოდა, ძლიერ ცოტას ზრუნავდა ჩაცმა-დახურვისათვის. ტანზე ეცვა საკმაოდ ძველი, სულ უბრალოდ შეყვრილი პალტო; თავზედ ეხურა ფართო-კარტუზიანი ქუდი, რომელიც ეტყობოდა, დიდი-ხნის ნამსახური უნდა ყოფილიყო.

სალამოს ქამი იყო. მზე დასავლეთისკენ იხრებოდა; მისი ჩამავალი სხივები მთების წვერებზე დაკურავდნენ და ვარდისფერ სინათლეს ჰფენდნენ არე-მარეს. ეს მთელ სურათს ისეთს არა-ჩვეულებრივს, მომხიბლავ სახეს აძლევდა, რომ ახალგაზდა მგზავრი უნებურად გაიტაცა. მან აღვირს ხელი გაუშვა და ჩაფიქრებით გაიყურებოდა ხან ერთისა და ხან მეორე მხრისაკენ. ამ დროს მისმა ცხენმა, რომელიც ამდენ ხანს დამშვიდებულის იერიშით მიდიოდა, დაიწყო ფრუტუნნი და უკან-უკან იხევდა. ყმაწვილი გადმოვიდა ეტლიდან, მიიხედ-მოიხედა და ცხენს ხელი გადაუსვა; ეგონა, ცხენი დამშვიდდაო, და ისევ ჩაჯდა ეტლში. მაგრამ მოსტყუვდა: ცხენი არა მშვიდდებოდა; რამდენიმე ნაბიჯი რომ გაიარა, უცბად განზე გახტა და გაშეშებულივით გაჩერდა ერთ ალაგს.

— ნეტავ რა მოუვიდა დღეს ამ ჩემ ცხენს?— იფიქრა მგზავრმა. ხელახლად გადმოხტა ეტლიდან და გარშემო ყველაფერი მიათვალიერ-მოათვალიერა. ბოლოს, გზიდან ათიოდენ ნაბიჯზე დაინახა რაღაც საკვირველი არსება, რომელიც მთის კონცხთან მიკრუნჩხულიყო. პირველად ყმაწვილმა კარგად ვერ გააჩნია, რა იყო ეს, მაგრამ, ახლოს რომ მივიდა, თვალწინ წარმოუდგა ბავშვი, რომელიც ორივე ხელით გულში კატას იკრავდა.

ფერმკრთალი, გამხდარი, თმა-გაწეწილი, ჰუჭყიან ძონძებ-

ში გახვეული ბავშვი ისეთი შესაბრალოსი სანახავი იყო, რომ უნებურად გული დაგეწოდათ.

— სადაური ხარ, შე საბრალო?— ალერსით ჰკითხა ყმაწვილმა და მისკენ თავ-დახრილმა დაუწყო ყურება; მაგრამ პასუხის ნაცვლად, ბავშვმა მხოლოდ გულ-ამოსკვნით სლუქქენი დაიწყო.

— საით მიდიხარ? — არ ეშვებოდა ახალგაზდა კაცი.

— იქით, აი, იქით! — ტირილით უპასუხა ბავშვმა და სადღაც შორს ანიშნა ხელით.

— შენი სახლი სად არის?

ამ კითხვაზე საბრალომ მხოლოდ თავი გაიქნია; უთუოდ არ იცოდა, საით იყო იმისი სახლი.

— რა გქვია?

— ფრიდლი, — წაიჩურჩულა ბავშვმა.

— შენი დედ-მამა სადა სცხოვრობს?

— დედიკო მიწაში ჩაფლეს, მამა-კი სულ გვცემს, საშინლად გვცემს, — მიუგო ფრიდლიმ და კიდევ ატირდა.

ყმაწვილ კაცისთვის ეს რამდენიმე სიტყვაც საკმაო იყო იმის მისახვედრად, რომ ბავშვი ბინიდან იყო გამოქცეული ცუდად მოპყრობის გამო.

— უთუოდ გშიან, არა? — თანაგრძნობით განაგრძობდა ყმაწვილი კაცი და თან ფრიდლის არ შორდებოდა.

— დიად მშიან, ძლიერ მშიან, — წაიჩურჩულა ფრიდლიმ ყმაწვილმა კაცმა გადმოიღო ეტლიდან ერთად შეხვეული ორი თუ სამი ნატეხი კარაქ-წასმული პური, რამდენიმე ნატეხი ძეხვი და ბავშვს მისცა. ფრიდლი ხარბად ეცა საკმელს, რადგან ორი დღე-დაღამე ხემსი არ აელო; თუმცა თვითონ ძლიერ მშიერი იყო, მაგრამ თავის კატა მაინც არ ავიწყდებოდა და განუწყვეტლივ უყრიდა პატარ-პატარა პურის ნატეხებს. მშიერ-ტანჯულის ბავშვის ასეთმა გულ-კეთილობამ და პირუტყვისთვის ზრუნვამ ისე აუჩუყა გული ჩვენს მგზავრს, რომ თვალეზე ცრემლი მოადგა.

-- ძალიან გიყვარს შენი ციკუნია?—ჰკითხა მან. ეროვნული
ბიბლიოთეკა

— დიაღ, ციკუნია კარგია, ძალიან მიყვარს!— მიუგო ფრიდლიმ და კატა გულში ჩაიკრა.

— წამოდი ჩემთან!— განაგრძობდა ყმაწვილი კაცი, რომელიც მაშინ ცნობილი იყო ყველგან, როგორც ღარიბთა მფარველი, სამაგალითო მასწავლებელი და აღმზრდელი, გვარად პესტალოცი;— წამო ჩემთან; აქ ღარჩენაკი არ შეიძლება, რადგან მალე სულ დაბნელდება.

— ციკუნიასაც ხომ წაიყვან?— ჰკითხა ფრიდლიმ და თავისი დიდრონი თვალები უცნობს მიანათა.

— უსათუოდ, უსათუოდ; ციკუნიაც თან წავიყვანოთ, ჩემო ფრიდლი,--სიცილით მიუგო ჰენრი პესტილოციმ.

— ოჰ, კეთილო კაცი, კეთილო კაცი!— აღტაცებით წამოიძახა ფრიდლიმ, სწვდა ხელში პესტალოცის და გულიანად აკოცა ხელზედა.

— ჩემ სახლში იცხოვრებ, -- განაგრძობდა პესტალოცი;— შენის მამის მაგიერი ვიქნები...

— ხომ არა მცემ?— გააწყვეტინა, ბავშვმა და თან, კოტა ხნის სიჩუმის შემდეგ, დაუმატა:— ფრიდლი თავისთვის წყნარად იქნება ერთ ადგილას, თავის ციკუნიასთან ერთად.

— არა, ჩემო კარგო, შენ არავინ არა გცემს!— უთხრა დასამშვიდებლად პესტალოციმ და თავზე ხელი გადუსვა. შემდეგ ფრიდლი თავის კატიანათ ეტლში ჩაისვა. თვითონაც გვერდზედ მოუჯდა, ცხენს მათრახი შემოჰკრა და ცხენიც მხარულად გაჰქანდა და თან წარიტაცა ფრიდლი შორს, შორს მშობლების სახლიდან, სადაც მან იმდენი მწუხარება და გაჭირვება გამოიარა.

დ. ავალიანი.

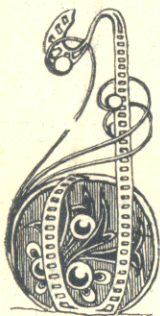
(შემდეგი იქნება).

ი ა.

(ლაქსი პრეზად).

ვავილი ვარ, მაღალ მთის ფერდობზე ამოსული. ირგვლივ მარტყია ხავსით შემოსილი პიტალო კლდენი, რომელთაც სახარლად დაუღიათ პირი და თვალ-გაშტერებით ჩაიკვირებიან დაბლა უფსკრულში, თითქოს იქ რაღაცას დაეძებნო... თითქოს იქ საუნჯე დაუკარგავთ და ვერ უპოვნიათო... ს.ბრალონი!... მაგათი ღიმილი არ მინახავს ჯერ... სულ-მუდამ გულ-ჩათხრობილნი არიან. რაღაცასა სწუხან. როდესაც

მაგათ მიგჩერებივარ ეგრე მწუხარებებს, მეც თავს ობლადა ვგრძნობ... მეც მწუხარება შემიპყრობს ხოლმე. . ვფიქრობ: თუ ლოდები—ჩემი დმზრდელნი, ჩემი ძუძუს მაწოვებელნი სტირიან, მით უმეტეს მეც უნდა ვსტიროდე... მაშ, რაღა ვგრძნობ ბედნიერად თავს?.. განა მაგათი სიკვდილი ჩემი სიკვდილი არ იქნება?.. განა მაგათ არ მშობებს?.. ფიქრებით დაქანცული მწარედ ვსტირი ხოლმე... მწუხარების ცრემლები მცვივა თვალთაგან... მაგრამ... დალოცოს ღმერთმა მზე!.. კურთხეულ იყოს მისი სხივები!.. ოჰ! როგორ მიტოკავს გული, როცა მზე ამაყად ამოცუოდება ცის სივრცეზედ... და დაბერებულ მათას სხივთ ჯილას დაადგამს თავსა... გულის ფანქაღლით ველოდები მზის გამაცოცხლებელ სხივებს... მინდა

ბედკრულმა გაცივებულ მკერდში ჩაეიკონო მზის სხივები, და მით ვიგრძნო ბედნიერება... ვიშ! მიყვარს... მიყვარს ცა-ლაყვარდი, როცა მზის სხივებით წითლად აენტება ხოლმე... აქ ყვა-ვილოვანი მდელო გაუღიმებს და ცრემლ-ქვეშ ობლად შეს-ცინის!.. იქ ნაკადი ტბილად მიჩუხჩუხებს, ვერცხლის ჭავის მზეზე აბჰყვრიანებს და სიმღერით მიხტის დაბლა ჭალებისა-კენ!.. ტურფად ყელ-მოღერებული ვარდ-ზამბახი და ბილილა სიამით ჩასცქერიან ნაკადის მოკამკამე ზვირთებს, ეალერსებიან, ჰკოცნიან და მთრთოლვარე გულზე მარგალიტების ცვარს აბ-ნევენ... ნაკადული თავზე ევლება... ზრუნავს მათ სიცოცხლი-სათვის! მაღალ მთიდგან დაუდგრომლად მიტომ რბის, რომ სიცხისაგან გულ-შეწუხებულ და ფოთლებ გაყვითლებულ ბა-ლახებს უკვდავების ცვრებად დაეფრქვიოს, გააცოცხლოს!..

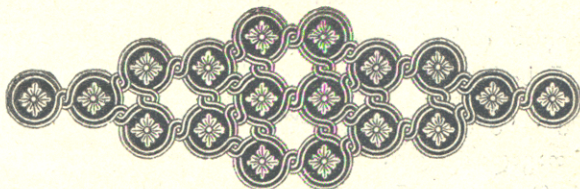
ღმერთმა ეგეც აკურთხოს!.. რამდენჯერ სიცხით გულ-შეწუხებულს სიკვდილის მწარე ფიქრები შემიპყრობდა ხოლ-მე, მეგონა, — ეს არის ვკვდები მეთქი... ამ დროს ნაკადული ჩამოიბრუნდა იქავე შორი ახლოს და მაიმედებდა: - იავ, ბედ-კრულო! რამ დაგაღონა?.. რა გატირებს?.. სანამ არა ვარ გამშრალი, ვერც სიცხე და ვერც გვალვა ვერას დაგაკლებს! და მეც მიხაროდა!.. უსაზღვრო იყო ჩემი სიხარული!.. მაშინ ცაც და ქვეყანაც ჩემი მეგონა...

მიყვარს... მიყვარს მოკამკამე ნაკადული...

მიყვარს მზის სხივები!

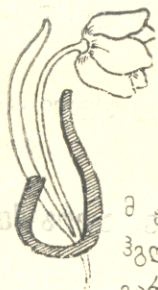
ვიშ! ვიშ! ნეტავი მე!..

ვ. გორგაძე.

დავით ზაქარიას ძე სარაჯიშვილი.

დიდი მოამბის გარდა- ცვალება.

მ ჟამად მთელი ჩვენი ქვეყანა ღრმა მწუხარებით ჰგლოვობს დავით ზაქარიას ძეს სარაჯიშვილის გარდაცვალებასა. ჰგლოვობენ ყველა ქართველნი შავის ზღვიდან დაწყებული დაღისტნის მთებამდე და კავკასიის ქედიდან სომხეთის მთებამდე. რამ გამოიწვია ეს საყოველთაო გლოვა? იქნება განსვენებული იყო ბრწყინვალე და გავლენიანი თავადიშვილი? არა, იგი იყო უბრალო თბილელ მოქალაქის შვილი. იქნება მისი გული აქრელებული იყო დი-

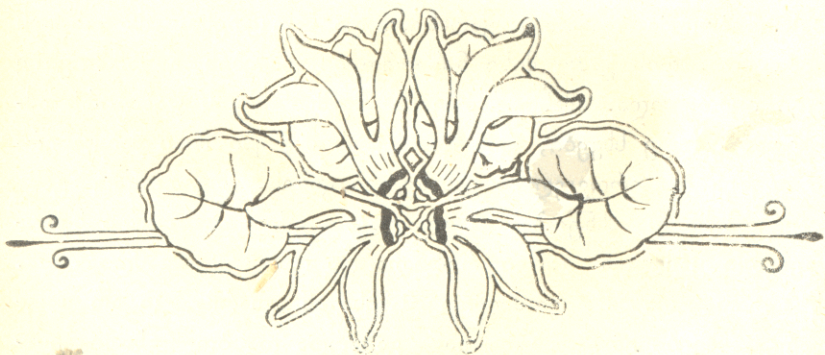
დის ჩინებითა და ორდენებითა? კიდევ არა. არც ერთი ჩინი არა ჰქონია და არც ერთი ორდენი არ ჰკიდებია ყელზე, ან გულზე. და საიდგან მიიღებდა ჩინებსა და ორდენებსა, როდესაც ოფიციალურს სამსახურზე იგი მეტად შორს იდგა და არც ერთი დღე არ შეუწირავს ჩინოვნიკურის ერთგულობისათვის.

მაშ, რითი დაიმსახურა განსვენებულმა დავითმა საყოველთაო პატივისცემა და სიყვარული. რითი? აი რითი: ყმაწვილობიდან გულში ღრმად ჩაენერგა სამსახური თავისის ქვეყნისა, მისი სიკეთე, მისი შვება და ლხენა, მისი ჰირვარმის შემცირება და მოსპობა. დავითი კარგად ჰგრძნობდა, რომ ქვეყნის სამსახურისათვის უპირველეს ყოვლისა საჭიროა საფუძვლიანი განათლება, მრავალ-გვარი ცოდნა. ეს ცოდნა თავისს სამშობლო თბილისში შეიძინა, მერე განაგრძო მისი შეძენა რუსეთში და ბოლოს დაამთავრა ევროპაში, გერმანიაში. საფუძვლიანად მომზადებული, დაბრუნდა თავისს სამშობლოში, შეუდგა იმისთანა დარგს წარმოებისას, რომელიც იძლევა მეტს მოგებასა და შეძლებას აძლევს მწარმოებელს მეტი შემწეობა და დახმარება გაუწიოს სამშობლო ქვეყანასა. განსვენებულმა დააარსა ქარხნები და საუკეთესო საქონელს ამზადებდა, რის გამო მისი ნაწარმოები სხვების ნაწარმოებზე მეტი იყიდებოდა. ამასთან თავისს მუშებს მეტს ჯამაგირს აძლევდა, ვიდრე სხვები, რის გამოც ეს მუშები მისი მაღლიერნი იყვნენ და ერთგულად ემსახურებოდნენ. თვითონაც გამრჯელობასა და მხნეობას დაულალავად ეწეოდა. ასეთი მწარმოებელი ყველგან გამდიდრებულა და დავითიც გამდიდრდა. ის პატარა თანხა, რომელიც მამისაგან დარჩა, კი არ გაფლანგა, სხვებივით, თან-და-თან გაზარდა და ბოლოს მილიონებად აქცია. ხოლო ამ მილიონებს თავისთვის-კი არ ხარჯავდა, არამედ ქვეყანას ახმარებდა, დააარსა მრავალი სტიპენდია, აძლევდა ყოველ-წლიურ შემწეობას იმათ, ვისაც სწადდა

მალალი განათლება მიეღო და ნივთიერი შეძლება-კი მისი მუშაობისას არ აძლევდა; დაუნიშნა ყოველ-წლიური შემწეობა ლარის სკოლებსა, რომელთაც დახმარება ძლიერ უჭირდათ, ხელს უმართავდა ბევრს განათლებულს ქართველს, რომელიც უბედურ შემთხვევის გამო გაჭირებაში ვარდებოდა და სხ. როგორც გამოქვეყნებულ ანდერძის წერილიდანა სჩანს, განსვენებულს დავითს თავისი დიდი ქონება თითქმის მთლად, საქვეყნო საქმეებისათვის უანდერძებია.

ულმოზელს სიკვდილს უნდოდა დავითის სახელოვანი სიცოცხლე დაემციობინა; მაგრამ მან თავის ანდერძით სიკვდილი დათრგუნა და ბრწყინვალე შარავანდედით შეიმოსა. დათრგუნა მეთქი, ვამბობ, იმიტომ, რომ ამისთანა სიცოცხლე და გარდაცვალება უკვდავს, დაუფიწყარს სახელს ანიჭებს საქართველოს ყოველს შვილს მთელის ჩვენის ერის ხსოვნაში. ეს ხომ უდიდესი ჯილდოა ყველასთვის ამ სოფელში.

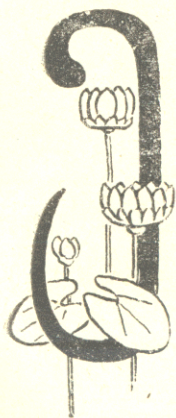
იაკობ გოგებაშვილი.

მთვარის სონატა ბეტკოვენისა *).

(გერმანულით)

ს მოჰხდა ბონნაში. ერთს მთვარიან გაზაფხულის
სალამოს ბეტკოვენს ვეწვიე მსურდა მესეირნა
მასთან ერთად და მერე ჩემთან წამეყვანა.
ბნელ, ვიწრო ქუჩაში მივდიოდით, როდესაც
ბეტკოვენი უეცრად შეჩერდა.

— დაიცადე—სთქვა—ეს რა ხმებია? ვი-
ლაცა ჩემს სონატას უკრავს და მერე რა
კარგად!

ჩვენ ვიდექით პატარა ღარიბ სახლის

*) ბეტკოვენი იყო დიდებული გერმანელი მემუსიკე და კომპოზიტორი.

წინ და აღტაცებით ვისმენდით. ცოტა ხანს შემდეგ მუსიკის კა უეცრად შესწყდა და მოგვესმა თავ-დაჯერული ქვითინი..

— მეტი აღარ შემიძლიან, — გვესმოდა ვიღაც უცნობის ხმა: — მეტად მშვენიერია! ვგრძნობ კარგად, რომ ისე არ უკრავ ამ დიდებულ სონატას, როგორც შეჰფერის. ოჰ! როგორ მწყურიათ ნისი მოსმენა რომელისამე ნამდვილ, დიდ მემუსიკეს მიერ დაკრული.

— გაჩუმდი, დაო, — მოგვესმა ახლა ხმა მეორესი: — რად რცნებობ შეუძლებელსა? რჩენითაც-კი ძლივს ვირჩენთ თავს..

— ვიცი, ვიცი. მაგრამ ერთხელ მაინც როდისმე, მხოლოდ ერთხელ, რომ გამეგონა ჩემს სიცოცხლეში ნამდვილი მუსიკა!..

— შევიდეთ, — სთქვა ბეტჰოვენმა და ხმა აუთრთოლდა..

— შევიდეთ? რისთვის?

— მინდა დაუკრა, — მიპასუხა: — აქ გაიგებენ ჩემს გულის პასუხს, ვგრძნობ.

შეალო კარი და შევედით ოთახში. მაგიდასთან იჯდა ახალგაზდა კაცი; ხელში ძველი ჩექმა ეჭირა და აახლებდა. ძველებურ როიალის წინ, კლავიშებზედ იდაყვ-დაყრდნობილი, იჯდა ახალგაზდა ქალი, მშვენიერ ფერფლის ფერ თმებიანი, რომლებიც მხრებზე გადმოჰფენოდა.

— ბოდიშს ვიხდი, — სთქვა ბეტჰოვენმა — აქ მუსიკის ხმა გავიგონე და ჩვენც შემოვედით, მეც მემუსიკე ვარ.

ახალგაზდა ქალი შეკრთა, კაცმა-კი მტრულის და გაჯავრებულის სახით გადმოგვხედა.

— ყური მოვკარ თქვენს საუბარს, — განაგრძო ჩემმა მეგობარმა: — მუსიკის მოსმენა გსურთ, მე... მე დაუკრავ რასმე.

ჩვენ მოულოდნელი სტუმრობა სწორედ რომ უცნაური რამ იყო და ღარიბ სახლის პატრონს, ეტყობოდა, ჩვენი თავიდან მოშორება სურდა.

— დიდად მადლობელნი ვართ, სთქვა:— მაგრამ ჩვენსი საკრავი მეტად ცუდია, და არც ნოტები გვაქვს.

— ნოტები არა გაქვთ?— გაიმეორა ბეტჰოვენმა— მაშ, როგორ უკრავთ?

შევხედეთ ახალგაზდა ქალს და მხოლოდ ახლა შევამჩნიეთ, რომ უსინათლო იყო.

— მომიტყვევთ, არ ვიცოდი, — სთქვა, — მაგრამ სად გაგიგონიათ ის, რასაც თქვენ ეს-ეს არის უკრავდით?

ჩვენს ახლოს, რამდენისამე წლის წინად, სცხოვრობდა ერთი ქალი, რომელიც ძალიან კარგად უკრავდა. ზაფხულსა და გაზაფხულზედ, როცა მისის სახლის ფანჯრები ღია იყო, ხშირად ვსერიანობდი ახლო-მახლო და ბევრს ხმას ვიხსომებდი.

ბეტჰოვენს არაფერი უპასუხნია; ხმა ამოუღებლივ მიუჯდა როიალს და დაუკრა. გაისმა თუ არა პირველი ხმები, უკვე მივხვდი, რა უნდა მოჰყოლოდა. არასდროს, არც ჩემს ახალგაზდობაში, არც მერე, როცა მოვხუცდი, არ მღირსებია ასეთის მუსიკის მოსმენა.

არასდროს არვის წინ არ დაუკრავს ბეტჰოვენს ისეთი ზეგარდმო ნიჭით, როგორც იმ საღამოს, ღარიბ ხარაზის და მის უსინათლო დის სადგურში. თვით ხმაც-კი ძველებურ საკრავისა თითქოს სრულებით განახლდა: ისეთი სინაზე, ღრმა გრძნობა და რაღაც დიდებულობა ისმოდა.

და-ძმანი გაჩუმებულნი იყვნენ, სულ-განაბულნი, სავსენი აღტაცებითა და განცვიფრებითა. ძმამ თავასი საქმე მიატოვა. და-კი იდგა საკრავთან, სმენად გადაქცეული, და გულზე ხელი მიეჭირებინა, თითქო ეშინოდა, მის გულის ფრიალს არ დაერღვია საკვირველ ხმების ჰარმონია.

ერთად ერთმა სანთელმა, რომელიც ოთახს ანათებდა, უეცრად იფეთქა, მისი ალი აპარპალდა და ჩაჰკრა. ბეტჰოვენმა გაათავა დაკრა; მე-კი გავალე დარაბები და მთვარის შუქი ტალღასავით შემოკურდა ოთახში და ნათელი მოჭფინა იქაურობას, დაძველებული როიალი და დიდებული მემუსიკე ცხადად

გამოჩნდნენ ბნელ კუთხეში. მემუსიკეს თავი ძირსა ჰკონდა დახრილი; ხელები გაუნძრევლად ედო მუხლებზედ; სჩანდა, რალაც ღრმა ფიქრებს მისცემოდა. ასე გავიდა რამდენიმე წამი. ახალგაზდა კაცი წამოდგა ზეზე და მივიდა ბეტჰოვენთან.

— საუცხოვოა! — წყნარად და ნელის ხმით წარმოსთქვა, — ვინა ბრძანდებით? საიდან?

— ყური დაუგდეთ, — ასევე წყნარად, პასუხის მაგიერ. სთქვა ბეტჰოვენმა და დაუკრა ის სონატა, რომელსაც ამას წინად უკრავდა ახალგაზდა ქალი. ორთავეს უნებლიედ წამოსცდა ალტაცების ძახილი: და-ძმანი მივარდნენ ბეტჰოვენს და დაუწყეს კოცნა ხელებზე და ზედ ალტაცების ცრემლებს აფრქვევდნენ.

— გიციანით, — ბეტჰოვენი ბძანდებით! — იმეორებდა ორივე.

ბეტჰოვენი ადგა და წასვლას აპირებდა, მაგრამ და-ძმამ შეაჩერეს.

— კიდევ დაუკარით რამე, მხოლოდ ერთხელ კიდევ... ერთხელ.

ბეტჰოვენი დასთანხმდა და ისევ დაჯდა როიალთან.

წინანდებურად წყნარად აშუქებდა მთვარე და ანათებდა ბეტჰოვენის მედიდურ თავსა და მის მძლავრ და პატიოსან ტანადობას.

— მსურს ახალი რამე შევქმნა, — სთქვა კომპოზიტორმა: დაწერო ახალი სონატა და მიუძღვნა მთვარის შუქს. — გაიციირებოდა ფანჯარაში და შეჰყურებდა ცას, რომელზედაც მისცურავდა ბადრი მთვარე და ციმციმებდნენ შორეულნი ვარსკვლავნი. მემუსიკემ დაჰკრა თითები კლავიშებს და ძველმა საკრავმა იწყო ნაზ და დიდებულ ხმების გამოღება; ეს ხმები აღიოდნენ ზეცად და ავსებდნენ ოთახს, როგორც მთვარის შუქი ავსებდა მიძინებულ ბუნებას. მათ მოჰყვენ სწრაფი და სამხიარულო ხმები, სიცოცხლითა და მხიარულებით სავსე — თითქო ფერიათა ცეკვაა გრძნეულ, მოჯადოებულ მინდორზეო.

მერე მოჰყვა დასასრული, აღსავსე შეუგნებელ გულის თქმითა, რაღაც უცნაურ გაუგებარ შიშით. მუსიკამ გაგვიტაცა სადღაც თავის მძლავრ ფრთებით და დაგვტოვა განცვიფრებულინი, გულ-აჩვილებულნი.

— ნახვამდის! — წარმოსთქვა ბეტჰოვენმა, გასწია რა სკამი, და კარისკენ გაექანა, — მშვიდობით!

— ხომ კიდევ მობძანდებით როდისმე? — ჰკითხეს და-ძმამ ერთხმად. მაესტრო შეჩერდა, შეჰხედა უსინათლო ქალს ნაზის, შებრალების გამომხატველ სახით.

— დიალ, დიალ, — აჩქარებით უპასუხა; — კიდევ მოვალ და რამდენსამე გასაკვეთს გაგიკვეთთ; მოვალ, უსათუოდ მოვალ... წავედით...

— ახლა სახლში უნდა გავწიო, — სთქვა ბეტჰოვენმა. — უნდა დავწერო ჩემი მთვარის სონატა, სანამ ჯერ ისევ ყურებში მიდგა.

სწერდა მთელ ღამეს და მეორე დილასაც.

ასე დაიბადა მთვარის სონატა, რომელსაც ყველანი აღტაცებაში მოგყავართ და რომლითაც ინეტარებს მთელი კაცობრიობა, ვიდრე ქვეყანა არსებობს.

ვახტანგ ერისთავი.

ზავშვის მსხვერპლი.

(ისტორიული ამბავი ზატაქისი)

1515 წლის თიბათვის ერთ მშვენიერ, მრვარის შუქით მტრედის ფრად გაკაშკაშებულ ღამეს პოლიციის სამი მოხელე ათვალიერებდა სენტის პატარა ქალაქს წესიერების დასაცვლად. დინჯად დადიოდნენ ისინი მიყრუებულ ქუჩებში და ერთი უბნის განაპირა სახლის წინ იმათი ყურადღება მიიქცია რაღაც უცნაურმა სანახაობამ. შეჩერდნენ სახლთან, შეიხედეს ოთახში შუშებიან კარებიდან და დაინახეს გალუღლუდებულ ცეცხლა-პირას ერთი კაცი, რომელიც გულმოდგინედ ზეღდა თიხას და მის გარშემო ეყარა სხვა და სხვა ნაირ ქურჭლის ნამტვრევები.

— ვინ არის ეს კაცი? — იკითხა ახალგაზდა მცველმა, რომელიც ახალი მოსული იყო სენტში.

— ვილაც გადარეულია და თავს იმითი იქცევს, რომ ვითომ ქურჭელს აკეთებს, სწავს ქურაში და მერე ისევ ამტვრევს, — მიუგო ერთმა ამხანაგმა.

— იქნება კუდიანიც არის? — დაუმატა მეორემ.

— შეიძლება მეცნიერიც იყოს, — წაიჩურჩულა ჩაფიქრებით უფროსმა მცველმა.

ამხანაგებმა გულ-გრილად შეიშმუშნეს მხრები და, რადგანაც საქმე არა ჰქონდათ რა, ღამე კი წყნარი და სასიამოვნო იყო, სამივენი გაჩერდნენ სარკმელთან და დაუწყეს ცქერა იმ კაცს.

ოთახში მომუშავემ გამოაღო ღუმელის კარი, დიდის სიფ-

თხილით გამოიღო გამომწვარი ჭურჭელი და გულმოდგინედ გაშინჯა ლამპრის შუქზედ; სახეზე უკმაყოფილება გამოეხატა, დაანარცხა იატაკზე ჭურჭელი და ფეხის დაკვრით დაანამცეცა...

ამასობაში ღუმელში ცეცხლიც განელდა; მოძუშავემ მიუმატა ერთი ღერი და დაუწყო კიდევ ძებნა შეშას, მაგრამ, რადგანაც მეტი აღარ მოეპოვებოდა, წამოავლო ხელი ცულს, დაუშინა მაგიდასა და სკამს, აჩეხ-დაჩეხა და შეუძახა ღუმელში...

ამ დროს მეორე ოთახიდან გამოვიდა ფეხშიშველა და პერანგის ანაბახა სამი ბავშვი; კაცმა ტკბილად დაუწყო იმათ კოცნა და აღერსიანად რაღაც უსაყვედურა; ბავშვებმა ხელი მოჰკიდეს კაცს და მეორე ოთახში უნდა გაეყვანათ, ალბად, დასაძინებლად; მაგრამ არ დაემორჩილა, ანიშნა დამსხვრეული ჭურჭელი, თვალებიდან ცრემლები გადმოჰყარა და უღონოდ ძირს დაეშვა. ბავშვები რომ გავიდნენ, კაცი მიეყრდნო თავით კედელს და მწარედ ტირილი დაიწყო...

--- სწორედ გადარეულია ეს კაცა! — სთქვა ერთმა დარაჯმა.

— ან გადარეულია და ან ჯადო-ქარა, — დაუმატა მეორემ; მესამე კი, უმცროსი, ჩაფიქრებულიყო და ხმას არ იღებდა.

ცნობის მოყვარულ მცველებს მოსწყინდათ იქ ყოფნა და წავიდნენ.

„გადარეულად“ ან „ჯადო-ქრად“ წოდებული კაცი იყო ბერნარ პოლისსი. შრომის მოყვარე და მომამენი ოსტატი. ბერნარი სცდილობდა აღმოეჩინა საიდუმლოება ქაშანურისა, ე. ი. იმ ელვარე ვარაყისა, რომელსაც აკრავენ გარედან და ამშვენებენ ჭურჭელს. ეს ხელობა ახალი შემოღებული იყო იმ ქამად იტალიაში და დიდ შემოსავალსაც იძლეოდა.

მზე ჩავიდა და ბერნარ პოლისსის ღუმელის მილიდან ისევ კომლი ამოდიოდა. მთელი ღამე მუშაობაში გაატარა ქურის წინ, ერთ წამს თვალი არ მოუხუჭავს...

განთიადისას, უძილობითა და ცეცხლის წინ ტრიალით დაღალულ-დაქანცულს, ქუჩიდან რაღაც არა ჩვეულებრივი ხმაურობა შემოესმა და ყური მიუგდო: მეზობლის სახლიდან მრისხანე საყვედურისა და მუქარის ხმა გაიგონა:

— რა უბედურობა და ღვთის წყრომა! სამი იხვი ზედი-ზედ დამეხოცა! ეს სულ ამ კუდიანის ოინებია!—წიკვინებდა ვიღაც გააფთრებული დედაკაცი, რომელსაც ხელში დახოცილი იხვები ეჭირა. დედაკაცი შეჩერდა პოლისის სახლ-წინა და მუშტ-მოდერებულმა დაუყვირა:

— არ შეგარჩენ, კუდიანო, ჯადო-ქარო, ამ ჩემ ზარალს! ეს ამბავი სრულიად საკმარისი იყო, რომ მთელი მეზობლობა ფეხზე დამდგარიყო და ყველას თავიანთი უკმაყოფილება გამოეცხადებინა.

ბერნარ პოლისსი ყველას ეჯავრებოდა: ვერავის ვერ გავეგო, რა მოხელე კაცი იყო და იმიტომ ეჭვის თვალით უყურებდნენ იმ საიდუმლოებას, რომლითაც გარემოცული იყო მისი ცხოვრება და მოქმედება. ეს მუდამ გაუნელებელი ცეცხლი, ეს გამოუღვველი, ბურუსივით მოდებული შავი კომლი რაღაც ცრუ მორწმუნოების შიშსა ჰბადავდა მეზობლების თვალსა და გულში. იმ კაცისა ეშინოდათ, ის კაცი გრძნეულად მიაჩნდათ, თვალთ-მაქცობას სწამებდნენ და ამიტომ ხალხის აღელვება უკიდურეს ხარისხამდე მივიდა: დაუშინეს ქვები ფანჯრებს და შეუმტვრიეს კარები. ერთი ვიღაც გათამამებული ეძგერა ბერნარ პოლისს, გამოათრია ქუჩაში, შეაგდო ხალხში ქისტის კვრით და დაიყვირა:

— აი, ჩვენი გიჟი, აი, ჩვენი კუდიანი, ჯადო-ქარი! წაათრიეთ მოსამართლესთან!..

ბერნარი გაფითრდა, რადგანაც არ იცოდა, გაიმართლებდა თუ არა თავს საიდუმლოების გამოუმჟღავენებლად. ამოხოქრებულ ხალხის გროვა კი გარს ეხვია მუშას და საცოდავმა კაცმა აღარ იცოდა, რა ექნა, თავი როგორ დაედწია!..

— ბატონებო, გვედრებით, რომ სიტყვის ნება მომცეთ, შესძახა ბერნარმა ხალხს.

— ყური მიგდეთ!.. მე არ შემძლიან ჯერ-ჯერობით გავიზილოთ ჩემი საიღუმლო მოქმედება, მაგრამ ორის კვირის შემდეგ მოგიწვევთ ყველას დაგანახვებით ჩემს ხელობას!

— უკეთუ ამ ვადის შემდეგ ვერ შევიძელ გიჩვენოთ მშვენიერი ჭურჭელი, შედეგი ჩემის ხელოვნებისა, მაშინ გჯეროდეთ ჩემი გრძნეულება, ჯადო-ქრობა, სიგიჟე და მიმეცით სამართალში; გეფიცებით, რომ მე თვითონ დაგნებდებით უარის უთქმელად!

ეს სიტყვები ისე გულწრფელად და ისეთის ვედრების კილოთი გაისმა, რომ ხალხის ბრბო მყისვე გამოერკვა, გაჩუმდა, ჩამოეცალა და პოლისსი თავისუფლად შებრუნდა შინ.

ბრბო გაიყო გუნდ-გუნდად; რამდენსამე ხანს კიდევ განაგრძეს ყბედობა, მითქმა-მოთქმა და ბოლოს ყველანი წავიდ-წამოვიდნენ.

ბერნარ პოლისსიმ მხოლოდ ორის კვირის ვადა ითხოვა. რა დიდი შეცდომა და წინ-დაუხედაობა მოუვიდა! საიღუმლო, რომელსაც იკვლევდა, ჯერაც არ ემორჩილებოდა განსახორციელებლად!.. გარდა ამისა, აღარ ჰქონდა აღარც შემა და აღარც ფული შემის სასყიდლად... ბერნარი დაგლახავდა, დაბეჩავდა; გახდა ყბად-აღებული, ოჯახობისაგან მასხარად აგდებული, ცოლისაგან ათვალწუნებული და გათახსირებული!..

მისი მანუგეშებელი მხოლოდ პაწაწა სამი შვილი-ღა იყო, რომლებიც მამას აღმერთებდნენ: სწუხდნენ და სტიროდნენ, როდესაც მამის თვალეზზე ცრემლი სჭედავდნენ; მთელი დღეები განუშორებლად თავს დასტრიალებდნენ გაჩაღებულ ქურის წინ, თვალ-წარბში შესცქეროდნენ და სულ მის გვერდით თამაშობდნენ სხვა და სხვა სათამაშოებით, რომლებიც დარჩენოდათ იმ დროიდან, როდესაც იმათი ოჯახი კარგ მდგომარეობაში იყო.

პატარა გოგონას ჰქონდა ხის ლამაზი თოჯინა, ფარისა-
 აბრეშუმეულობით მორთული; იმის ძმებს—დიდი კოშკი და-
 რაზმული ჯარის კაცებით და ოთხ-კუთხედებით სავსე ყუთი,
 რომლებითაც უზარ-მაზარი შენობა აიგებოდა.

ცამეტი დღე უკვე გავიდა და ბერნარს ჯერაც ვერ აღ-
 მოეჩინა ქაშანურის მომზადების საიდუმლო; ოჯახი საში-
 ნელ გაჭირვებას განიცდიდა: ხშირად დღიური ლუკმაც აღარ
 მოეპოვებოდათ და ფულის ხსენება ხომ დიდი ხანია აღარ იყო.

ბოლისსიმ ლუმელს ბოლოს თავისი საწოლის დარჩენილი
 ნამტვრევებიც შეუკეთა, — ოჯახის სხვა ყოველივე ავეჯი რამ-
 დენი ხანია ამ ლუმელშივე ჩაიწვა. — მაგრამ იმედი კიდევ არ
 დაჰკარგოდა: რაღაც წინადგრძნობა ჩასჩიჩინებდა, რომ უკა-
 ნასკნელი ჭურჭელი, რომელიც ის იყო შესდგა ქურაში, უთუ-
 ოდ სასურველს სახეს მიიღებდა; ყველა წარსული ცდა უნერ-
 ვავდა გულში რწმენას, რომ მივაგნე ბოლოს იმ საიდუმლო-
 ებას, რომელიც ასეთს ლაზათსა და სიმშვენს იტყვის
 იტალიურ ხელოვნებასა!

შეკირკიტებდა ბერნარი გავარვარებულ ქურას და თვალს
 აღარ აშორებდა: ეს იყო უკანასკნელი ბრძოლა, რომელსაც
 მოჰყვებოდა: სახელი, დიდება, სიმდიდრე, ან განადგურება,
 სიღატაკე, სირცხვილი, სამართალი და, იქნება, კოცონიც,
 რადგანაც იმ დროს აღგზნებულ ცეცხლში სწვავდნენ გრძნეუ-
 ლად მიჩნეულს!

ბერნარმა გადაჰხედა შვილებს, რომლებიც უღარდებოდნენ
 თამაშობდნენ ოთახის ბოლოში, და იმათ დანახვაზედ კიდევ
 უფრო იგრძნო რწმენისა და ენერჯის მომატება.

ცეცხლი ისევ გუზგუზებდა, მაგრამ ცოტა-ცოტათი კლე-
 ბულობდა და ბერნარს მოუსვენრობით სული ეხუთებოდა, გუ-
 ლი ელეოდა!.. ბოლოს მივიდა ქურასთან, გამოაღო კარი
 ფთხილად, მაგრამ სასოწარკვეთილებით შეჰბლავდა, დაეცა ძირს
 და ქვითინი დაიწყო: შეშა გამოლეულიყო, ცეცხლი ბეჭტავდა
 და ქურას ოდნავ-ღა ათბობდა!

— მამილო, მამილო! საყვარელო მამილო! — შეჰყვარეს შვილებმა, მისცვივდნენ და დაუწყეს ხვევნა-კოცნა.

— რათა ტირი, ჩემო მამილო?! ჰკითხა გოგონამ.

ხმა ჩაწყვეტილმა მამამ ძლივს წაილულულა:

— შეშა აღარა მაქვს და ღუმელი ახლავე ჩაქრება; ჭურჭლისთვის კა საჭიროა ცეცხლი კიდევ რამდენსამე წამს!

გოგონა მოშორდა მამას და მალე ისევ მოიბრბინა ღუმელთან.

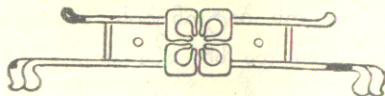
— შენ ამბობ, მამილო, შეშა აღარა მაქვსო! აი, შეშა — უთხრა და შეაგდო ღუმელში თავისი მშვენიერი თოჯინა... ცეცხლის ალი ფიცხლავ მოედო იმის ტანისამოსს და მერე ტანს. ძმებმა რომ ეს დაინახეს, მიჰბაძეს დის მაგალითს და რამდენსამე წამს შემდეგ მოზიდეს ყველა სათამაშოები ძველი თუ ახლები, საყვარელი თუ მოძულებული, დაახორავეს და უმარჯვებდნენ ნელ-ნელა ქურას. ალი თან და თან ძლიერდებოდა...

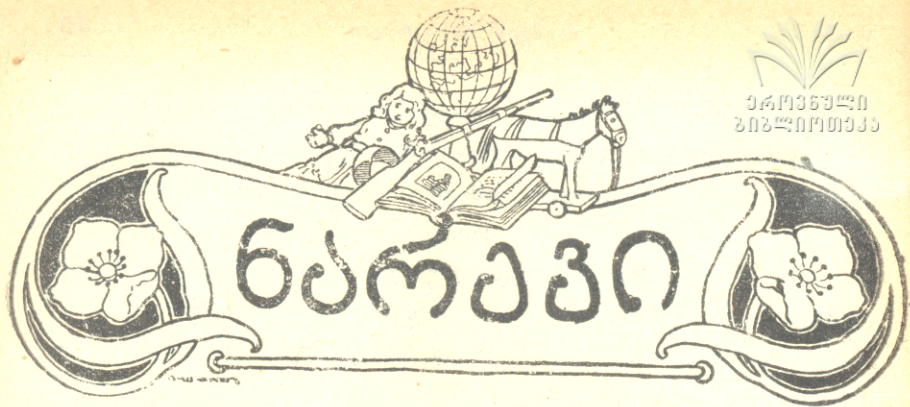
ბოლოს ბერნარ პოლისსიმ გამოიღო ქურიდან ჭურჭელი და სიხარულით ცას დაეწია: იმის ჭურჭელს გადაჰკროდა მშვენიერი მინანქარი და სილამაზითა და მოელვარე პეწით იტალიურ უმშვენიერეს ჭურჭელს არ ჩამორჩებოდა...

მას შემდეგ მეზობლები არა თუ აღარ ფიქრობდნენ ბერნარ პოლისსი მოსამართლის ხელში ჩაეგდოთ, არამედ აღტაცებულნი იყვნენ იმის შრომით, მხნეობით და მოთმინებით.

მეფემ უხვად დააჯილდოვა პოლისსი, რომელმაც ხელოვანის ოსტატობით შეიძინა დიდი სახელი და სიმდიდრე.

თეო კანდელაკი.

ვენში არ მოიპოვება იმისთანა ცოტათი მაინც შე-
ძლებული ოჯახი, რომ მოსამსახურე არ ჰყავდეს. მსურველი
მოსამსახურედ დადგომისა მრავალია და ვინ არ მოინდომებს
იყიდოს იაფად სხვისი შრომა და თითონ დაისვენოს და იქეი-
ფოს. სულ სხვა ამბავია თურმე ამ ჟამად ამერიკაში. იქაურ
გაზეთებში სწერენ, რომ ამერიკაში ლამის მოისპოს შინა მო-
სამსახურეებიო. იქაურმა დემოკრატულმა ცხოვრებამ იმ ნაი-
რი ზნე შეიტანა ხალხში, რომ მდაბიონიც-კი სამარცხვინოდ
სთვლიან მოსამსახურედ დადგომას, და თუ მაინც იძულებუ-
ლია დადგეს მოსამსახურედ, დიდ სასყიდელს თხოულობს, მა-
გალითად: ხელზე მოსამსახურე გოგო 80—100 მან., მზარე-
ული დედაკაცი 100—150 მან., ლაქია 150—300 მანეთა-
მდის და მეტსაც! მოსამსახურენი რჩეობენ განსაზღვრულ
დროს იმუშაონ ოჯახში, რამდენიმე საათი და ამავე დროს
სხვა-და-სხვა პირობებს ურდგენენ ბატონებს, მაგალითად: კვი-
რა-უქმე დღეებში დანიშნულ საათზე უფლება ეძლეოდეთ თა-
ვიანთ სტუმრებიც მიიღონ ბატონების სასტუმრო დარბაზში,
იმათ როიალზე დაუკრან და სხ. ამგვარები.

მერიკაში სკოლის მოწაფენი ვალდებულნი არიან პირობა დასდენ, რომ არ გააფუჭებენ და არ გაჰქელავენ ყვავილებს, არ დაამტვრევენ ხეებს, იატაკსა და ტროტუარებზე არ გადააფურთხებენ, არ გასთხუპნიან მესრებს, ბაღებში და სასეირნო ადგილებში არ გადაჰყრიან ქაღალდების ნაჭრებს, პირ-იქით, პატივის-ცემით მოეპყრობიან სხვის საკუთრებას, დაიცავენ ფრინველებსა და ცხოველებს და ყოველთვის ზრდილობიანი და გულ-კეთილნი იქნებიან, რათა კარგნი და პატიოსანნი მოქალაქენი გამოვიდნენ.

წინდელ დროს ჩვენში ადამიანისათვის, პატივის-ცემის მაგიერ, ფული რომ შეგეთავაზნათ, ძალიან ეწყინებოდა და შეურაცხყოფად მიიჩნევდა. ახლა-კი სულ სხვას ვხედავთ. ქალაქის სასტუმროს მსახურებს თავი დავანებოთ, სოფელშიაც-კი გაიგონებთ, „ნაჩაი“ მომეციო. ყველანი, უფრო-კი ახალგაზრდები გრძნობენ რაღაც დამამცირებელ საქციელს მიმცემის და მიმღების მხრითაც, მაგრამ, ჩვენში-კი არა, ევროპაშიაც, სადაც კიდევ უფრო მეტად არის განვითარებული საჩუქრის აღება, ჯერ არავინ ამხედრებულა ამის წინააღმდეგ. მხოლოდ ამერიკაში კანადის პარლამენტში — შეუტანიათ ახალი კანონ-პროექტი, რომ ეს „ნაჩაი“ ს საჩუქარი მოისპოს, რადგანაც ცუდი გავლენა აქვს და რყენის ადამიანს დაუმსახურებელ ს.ჩუქარით. ვინც აჩუქებს, დაისჯება: ან ციხეში დატუსაღებით ორს თვეს, ან 200 დოლლარს (ოთხას მანეთამდე) ჯარიმას გადაახდევინებენ.

6. 6.

ზღვის სიმდიდრე.

(შემდეგ).

არგალიტის ნიჟარა თავის სხეულში ამზადებს კირს და ეს კირი ჰჟონავს მის სხეულიდან თანდათანობით, მეტად თხელ-თხელ და სწორ ფენებად. ეს ფენები აფერადებულია სინათლედ ცისარტყელასავით, ისე, როგორც საპნის ბუშტის კანი, ან ნავთი, წყალზედ გაკრული.

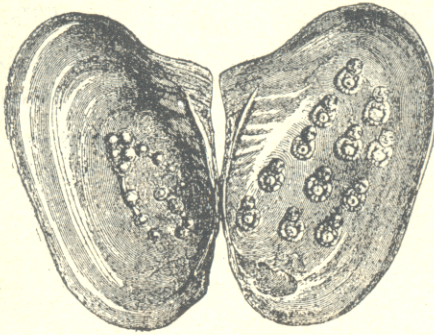
ამ ნაირად ახლა გავიგეთ, რა არის სადაფი, როგორ ჩნდება, რისაგან შესდგება და რად არის ასე ლამაზი. რა უნდა იყოს მარგალიტი? რისაგან შესდგება და როგორ მზადდება? მარგალიტს აკეთებენ იგივე ლორწოიანი ცხოველები, მარგალიტის ნიჟარები, რომელნიც გვაძლევენ სადაფს. ზოგიერთ

მარგალიტის ნიჟარაში, შიგნით პოულობენ მშვენიერ პატარა მარცვალს. ეს მარცვალი ხშირად რძესავით თეთრია და ოდნავ ელვარებს ცისარტყელასავით, მაგრამ ხანდახან შეხვდებით ვარდისფერი, წითელი, შავი და მწვანე მარცვალიც. უმეტეს ნაწილად ეს მარცვლები მანტიასა და ხოქოს (ნიჟარას) შუაა. ამ მარცვლებს ეძახიან მარგალიტს. მარგალიტიც ისევე შესდგება კირის თხელ ფენებისაგან, როგორც ჰხედავთ, მხოლოდ მარგალიტი ბევრად ნაზი და მშვენიერია, ვიდრე სადაფი.

ყველა მარგალიტის ნიჟარაში როდი მოიპოვება მარგალიტი. ხანდახან შეიძლება გადასინჯონ რამდენიმე ათეული მარგალიტის ნიჟარა და არც ერთში არ აღმოჩნდეს მარგალიტი. სამაგიეროდ, ზოგჯერ შეიძლება ერთ ნიჟარაში აღმოჩნდეს მთელი გროვა მარგალიტისა. ყოფილა შემთხვევა, რომ ერთ ნიჟარაში უპოვნიათ 150 მარგალიტი. რა არის მიზეზი, რომ ზოგი მარგალიტის ნიჟარა აკეთებს მარგალიტს, ზოგი კი არა? რომ მარგალიტი ისე საჭირო იყოს ამ პატარა ცხოველისათვის, როგორც თვით ნიჟარა, მაშინ, ეჭვი არ არის, ყველა მათგანს ექმნებოდა და არა ზოგიერთს. სჩანს, მარგალიტი ჩნდება ნიჟარაში როგორღაც შემთხვევით. მოჰხდება ისე, რომ შემთხვევით ნიჟარაში მანტიასა და ხოქოს შუა შეჰყვება სილა ან ქვის ნაფხვენი. ეს ნაფხვენი აწუხებს ცხოველს, რის გამო კირის ნაჟონი მანტიაში ამ ალაგას მატულობს, თანდათანობით, თხელ ფენებად. ეს კირი ეკვრის ნაფხვენს გარშემო და ჰფარავს; ამ რიგად კეთდება ის მარცვალი, რომელსაც მარგალიტს ეძახიან. ჩინელებმა ეს დიდი ხანია იცოდნენ, მაშინ, როდესაც ევროპიელ მეცნიერებს ვერც-კი გაეგოთ, როგორ ჩნდებოდა მარგალიტი. გაიგეს თუ არა, როგორ ჩნდებოდა მარგალიტი, ჩინელებმა მიმართეს ისეთ ხერხს, რომ ამ ცხოველს აკეთებინებდნენ სხვა-და სხვა მარგალიტის პატარა ნივთებს და, აი, როგორ:

აიღებდნენ პატარა ტყვიის ფიგურას, დაიჭერდნენ შლვაში, ან მდინარეში ერთ გვარ ჯიშის ნიჟარას, ჩაუდებდნენ

ხელოვნური ჩინური მარგალიტი.

მანტიაში ამ ფიგურას და გაუშვებდნენ წყალში. რამდენსამე ხნის განმავლობაში ეს ფიგურა ცხოველის სხეულში დაიფარებოდა თხელ-მარგალიტის ფენებით; შემდეგ ნიჟარას ისევ იჭერდნენ და ფიგურას, მარგალიტად ქცეულს, ისევ ამოსჭრიდნენ.

როგორ იღებენ ზღვიდან მარგალიტს და სადაფს?

როგორც ვიცით, მარგალიტიც და სადაფიც შესდგება ძალიან იაფ-ფასიან მასალისაგან, უბრალო კირისაგან, რომელიც დედამიწაში ყველგან ბევრია. მაგრამ პატარა ლორწოიან ცხოველს, მარგალიტის ნიჟარას, შეუძლიან ამ უბრალო მასალიდან დაამზადოს მშვენიერი, ბრჭყვიალა მარგალიტი და ცისარტყელასავით მოელვარე სადაფი. ადამიანს არ შეუძლიან ასე ხელოვნურად დაიმუშაოს კირი. პატარა ლორწოიანმა ცხოველმა-კი, თუმცა არა აქვს არც თვალები, არც ხელები, არავითარი სამუშაო იარაღი. მაგრამ მაინც იცის ისეთი ხელოვნება, რომელიც ადამიანებმა არ იციან.

და, აი, ადამიანები იჭერენ ზღვაში მარგალიტის ნიჟარებს, გამოაქვთ იქიდან მარგალიტი და სადაფი და ამზადებენ სხვა-და-სხვა მშვენიერ სამკაულს და პატარა ლორწოიან ცხოველების ნამუშევართ კოხტაობენ.

მარგალიტის ნიჟარების ჭერა ზღვაში ადვილი საქმე როდია. ამისათვის ბევრი შრომა და ფულის ხარჯვა, ბევრი გაჭირვება და განსაცდელი უნდა იკისროს ადამიანმა. ის პატარა ცხოვე-

ლები, რომელნიც მარგალიტს ამზადებენ, სცხოვრობენ თბილ ზღვებში 5—8 და 15 საუენის სიღრმეზედ. იქ ისინი წვანან გაუნძრევლად. რომ ზღვის ტალღებმა და მიმდინარეობამ აქეთ-იქით არ მიმოჰფანტოს, ნიჟარები უშვებენ თავის სხეულიდან მწვანე ძაფებს; ამ ძაფების შემწეობით მაგრად ეჭიდებიან ზღვის ძირში კლდეებს ან ქვებს. ზოგჯერ მარგალიტის ნიჟარები ისე გროვდებიან ერთ ალაგას, რომ რამდენსამე ფენათ წვანან, ერთი მეორეზედ დახორავებული.

მარგალიტის ნიჟარა ბევრ ზღვაში ბუდობს, მაგრამ უფრო-კი ხშირია აზიის ნაპირებად, სპარსეთის ყურეში და სამხრეთ ინდოეთის ნაპირებზედ, კუნძულ ცვილონის მიდამოებში. უმეტეს ნაწილად ამ ადგილებში იჭერენ მარგალიტის ნიჟარებს.

მძიმე და სახიფათო საქმეა ეს ხელობა. მარგალიტის ნიჟარის დასაჭერად ადამიანი ზღვაში უნდა ჩაყურყუმელავდეს ხშირად 15 საუენის სიღრმეზედ. ჩავა თუ არა ძირსა, იმდენი უნდა გასძლოს წყალში, რომ მოასწროს და მოჰგლიჯოს რამდენიმე ნიჟარა და ჩასდოს ჩანთაში. მერე რა ძნელია ადამიანისათვის წყალში გაჩერება სულის მოუთქმელად! ჩვეულებრივ მჭერავი სძლებს წყალში $\frac{3}{4}$ წამს ან ბევრი, ბევრი 1 წამს და იშვიათი მჭერავია, ვინც წყალში სძლებს $1\frac{1}{2}$ წამს, ზოგი დარჩება წყალში კიდევ მეტ ხანს, მაგრამ ეს იათად არ დაუჯდება: როდესაც ამოათრევენ წყლიდან, ცხვირიდან და ყელიდან სისხლი გადმოსდის. მჭერავის ასე დახელოვნება ყვინთვაში ბევრ ღროს მოითხოვს. იქაურ მცხოვრებლებს აჩვევენ ჩაყურყუმელავებას და წყალში დიდ ხანს გაძლებას ძალიან უძნელდებათ ბავშვებს ეს სწავლა. პირველ ხანებში გადაუგდებენ წყალში თეთრ ქვებს და ბავშვებიც სცდილობენ ჩაიყურყუმელაონ და ქვა ამოიღონ. ყოველთვის, როდესაც ბავშვი ქვას ვერ იპოვნის და ისე დაბრუნდება, მწვავე მათრახი მოელის. თანდათანობით ქვას გადაისვრიან უფრო ღრმა წყალში და ეს ვარჯიშობა გრძელდება, სანამ ბავშვი არ ისწავლის ისეთ სი-

ღრმეში ჩაშვებას, სადაც მარგალიტის ნიჟარები ბუდობს. როდესაც ბავშვი ისწავლის კარგად ყურყუმელოებას, მერე ასწავლიან წყალში დიდ ხანს გაჩერებას. ამ წადილის მისაღწევად ზღვაში ქვაზედ მიაკრავენ ბადეს და ბავშვი ვალდებულია ბადე აღსნას და ის დაბრუნდეს. ვაი იმ ბავშვს, რომელიც ვერ შეასრულებ; ამ საქმეს, — მათრახი არ ასცდება. აი, ბავშვმა შეისწავლა თავისი ხელობა, გაიზარდა და გახდა მოხერხებული მჭერავი. იმის სიცოცხლე მუდამ განსაცდელსა და ათას ნაირ ვაჭირვებაშია. უნდა წავიდეს საშოვარზედ მშვიერი, იმიტომ რომ წყალი დიდ სიღრმეში ისე მძლავრად აწვება მთელ სხეულს და მუცელს, რომ კუჭში საქმელი არ დაადგება და ყელში ამოუვა. მხოლოდ, როდესაც თავის სამუშაოს მორჩება, მჭერავს მაშინ შეუძლია მიირთვას თავისი ღარიბული სადილი, ორიოდე მარცვალი ინდის ხურჩისა.

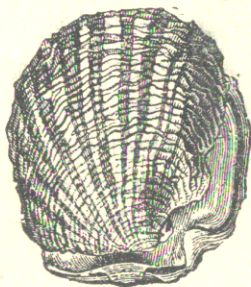
რამდენი ხიფათი დაატყდება თავს საცოდავ მჭერავს ზღვის წიაღში! ზღვაში სცხოვრობს სხვა-და-სხვა ონავარი თევზი, მაგალითად, აკულა (ნათელ-თევზა), ამ თევზს შეუძლიან თავის ბასრ კბილებით ერთ წამში გამოასალმოს კაცი წუთი-სოფელს, ან მოჰკლიჯოს ხელი, ფეხი და სხვა. თუმცა კი ისიც მართალია, რომ აკულა იშვიათად დაეცემა მჭერავს, რადგან მარგალიტის მამებარნი მიდიან საშოვარზედ მთელ პარტიობით და ბევრ ნავისა და მყვინთავებისაგან დიდი ხმაურობა და ჟრიამულია, აკულა ფრთხება და შორს გაურბის ასეთ ჟრიამულს.

მაგრამ ზოგჯერ მაინც მშვიერი აკულა არ შეუშინდება ხმაურობას, დაეცემა ერთ-ერთ მჭერავს და შთანთქავს. მარტო სპარსეთის ყურეში ყოველ წლივ იღუპება ამ თევზისაგან ოც კაცამდის. კიდევ უფრო საშიში არის ცხვირ-ხერხა თევზი; ამ თევზს ასეთი სახელი აქვს, იმიტომ რომ იმისი მაგარი, ორ არშინიანი ცხვირი ხერხივით კბილებიანია, თვით თევზი-კი სიგრძით $2\frac{1}{2}$ საყენია. თავის გრძელი ცხვირით ეს თევზი შე-

აზედ სკრის საწყალ მჭერავს. სპარსეთის ყურეში მარგალიტის მძებარნი მთელ ზაფხულს განაგრძობენ მუშაობას. მაგრამ უნძულ ცვილონის მიდამოებში მარგალიტის ჰერა წელიწადში ერთხელ არის დანიშნული. იწყება მარტში და გრძელდება არა უმეტეს $1\frac{1}{2}$ თვისა. ამ დროს ზღვა აქ უფრო წყნარია და მჭერავებსაც ნაკლები ხიფათი მოელოთ.

6. წუწუნავა.

(შემდეგი იქნება).

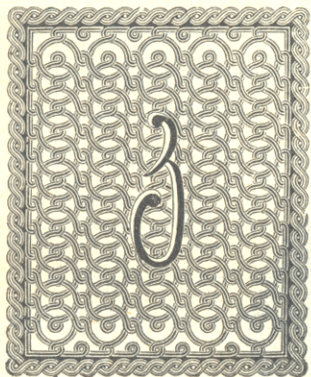

ქ ი მ ი ა.

ჟანგი, სიმჟავე და მარილი.

(დასასრული)

ირის შენადგენი. ჯერ კიდევ ბევრი გვაქვს სათქმელი ნახშირმჟავას კირზედ. ეს კირი, როგორც წინადაც ვსთქვი, შესდგება ნახშირმჟავასა და კირისაგან. ნახშირმჟავა შესდგება ნახშირმბადის სამ ნაწილიდგან და ჟანგმბადის რვა ნაწილისაგან.

ნახშირმჟავას კირის ამ ერთ შემადგენელ ნაწილს ვიცნობთ. ახლა გავიცნოთ მეორე, გავიგოთ რა არის კირი; როგორი ნივთიერებაა, რთული თუ მარტივი. კირი რთული ნივთიერებაა: შესდგება ჟანგმბადისა და ერთ სხვა ნივთიერებისაგან, რომელიც ძნელი გამოსანაწილებელია კირისაგან. ამ მეტალის სახელი არის კალციუმი. ქიმიაში კირი კალციუმის ჟანგად იწოდება. ჟანგმბადი ყველა მეტალს უერთდება. რთული ნივთიერება, რომელიც ამ შეერთებისგან წარმოსდგება, არის ჟანგი. ზოგი მეტალი ძალიან ნელა უერთდება ჟანგმბადს, ზოგი კი ჩქარა. მაგ. ჩვენ რომ ახლა კალციუმის ნაქერი გვქონოდა და ჰაერზედ გაგვედგა, კალციუმი საჩქაროდ შეისვამდა ჟანგმბადს; ჟანგმბადის შეერთება კალციუმს იქამდის შეუძლიან, სანამ იგი კირად არ გადიქცევა. კალციუმი რომ წყალში ჩაედოთ, შეერთება უფრო სწრაფად მოხდებოდა: კალციუმი გა-

ანაწილებდა წყალს ჟანგმბადსა და წყალმბადზე. ჟანგმბადს თვითონ აიღებდა, წყალმბადს კი გამოაძევებდა წყალიდგან. ეს მეტალი ადვილად ჟანგდება, ანუ ადვილად უერთდება ჟანგმბადს. ეხლა რკინას შევუხვით. ყველამ იცის, რომ რკინის ნივთს, რამდენსაც გინდა, იმდენს დროს დაარჩენ ჰაერზედ და მასში არაფითარი ცვლილება არ მოხდება. მაგრამ, თუ ამავე რკინის ნივთს დასტოვებ ნესტიან ჰაერში, ნივთი გაფუჭდება, ზემოდგან გადაეკვრის მოწითალო ფერის რაღაცა ნივთიერება, ესრედ წოდებული ჟანგი. რომ ამბობენ, რკინა და ჟანგებულაო — ეს იმას ჰნიშნავს, რომ რკინამ აიღო ჰაერიდგან ჟანგმბადი და შეუერთდა. ამ შეერთებისგან წარმოსდგა ის მოწითალო ნივთიერება, რომელსაც ჟანგი უწოდებ. ავიღოთ სპილენძი. ეს მეტალლი უფრო ნელა იცვლება, სანამ რკინა, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს, ნესტიან ჰაერში, სპილენძიც ჟანგდება. ზემოდგან გადაეკვრის მწვანე, შხამიანი ნივთიერება, რომელსაც სპილენძის სიმწვანეს ეძახიან. სიმწვანე შეიცავს სპილენძის ჟანგს. ხომ შეგიძინებიათ, გაწმენდილი სამოვარი, რამდენისამე დღის შემდეგ ჰკარგავს თავის ელვარებას და შავდება. სიშავე იმას ამტკიცებს, რომ სპილენძი ჟანგდება. შავი, თხელი ნივთიერება არის სპილენძის ჟანგი. ახლა ავიღოთ ვერცხლის წყალი. ხომ გინახავთ ეს ბრწყინავი თხელადი, გახსოვთ, ბარომეტრისთვის რომ ვინმარეთ. დიდისხნობითაც რომ იდგეს ჰაერზედ, ვერცხლის წყალს არაფერი არ დაუშავდება, არ დაჟანგდება. მაგრამ თუ რამდენსამე საათს, ზედიზედ ვადულებთ, წყალს ზემოდგან გადაეკვრის მოწითალო, მბრწყინავი მტვერი. ეს მტვერი ვერცხლის წყალის ჟანგია. ცდა, რომლითაც გაიგეს ეს მოვლენა, პირველად აწარმოვეს საფრანგეთში, შესანიშნავმა ქიმიკოსმა ლავუაზიემ. ამ ცდით დაამტკიცა, რომ ჰაერში არის ჟანგმბადი. ოქრო და ვერცხლი ჰაერზედ არც სიცივისგან და არც სითბოსგან არას დროს არა ჟანგდება. აი, ამიტომაც ვერცხლი და ოქრო ძვირფას მეტალებად ითვლება.

მაინც ქიმიკოსებმა მიიღეს ამ მეტალოების ჟანგი და ამასთან
 ძალიან ადვილად, თუმცა პირდაპირის გზით კი არა. იმ გარე-
 მოებისაგან, თუ როგორის სიადვილით ან სიძნელით ჟანგდება
 მეტალი ჰაერზე, დამოკიდებულია შემდეგი მოვლენა: ზოგი-
 ერთი მეტალი, მიწაში, წმინდა მდგომარეობაში იპოვება, ზო-
 გიერთი ჟანგის, ან სხვა რომელისაზე რთულ შენაერთის სახით.
 ოქრო და პლატინა მხოლოდ წმინდა მდგომარეობაშია მიწა-
 ში: ან თვლების გვარად, ან არა დიდრონ, ბუნებრივ მეტალ-
 ლის სახით. წმინდა ვერცხლს, ვერცხლის წყალს და სპილენძს
 უფრო იშვიათად შეხვდებით. რკინა, თუთია, კალა და ტყვია
 კი წმინდა სახით მიწაში არასოდეს არ იმყოფება. ყოველ-
 თვის მადნათ ჰპოვებენ. მადანი არის ისეთი კლდის ქა-
 ნი, რომელშიაც მეტალლი შეერთებულია ან ჟანგმბად-
 თან, ან გოგირდთან. რადგანაც რკინა, თუთია, კალა და
 ტყვია ძნელად და ცუდად უერთდება ჟანგმბადს, ამიტომაც
 მათი და ამ გაზის განცალკევება ადვილი მოსახერხებელია.
 სულ სხვაა კალციუმის განცალკევება ჰაერგვარისაგან, რადგან-
 ნაც სწრაფად და მჭიდროდ უერთდებიან ჟანგმბადს. კალციუ-
 მი და სხვა მის თვისების მქონე მეტალლი არასოდეს არ იპო-
 ვება წმინდა მდგომარეობაში და მათი განცალკევება ჟანგმბადი-
 საგან საშინელი ძნელი საქმეა. ამას ახერხებენ ძრიელის ცეცხ-
 ლის შემწეობით. მაგ. კაცობრიობა უკვე დიდხანია რაც კირ-
 სა ხმარობს და სარგებლობს მით. და მხოლოდ ასი წელიწა-
 დია, რაც ინგლისელმა ქიმიკოსმა დევიმ, ელექტროს შემწე-
 ობით, პირველად გამოაწილადა კირიდგან კალციუმი. ამავე
 გზით, დევიმ, კალა ქვიდგან შეიძინა კალციუმი; ჩვეულებრივი
 მარილისაგან — მეტალლი ნატრი; მაგნეზიდგან — მაგნია. ამ უკა-
 ნასკნელ მეტალლს საკვირველი თვისება აქვს: კვარციით ინთე-
 ზა და ძრიელ მბრწყინავ ნათელს იძლევა. კალაქვა, მარილი,
 მაგნეზია, დიდხანია ყველასათვის ცნობილი იყო, მაგრამ ქი-
 მიკოს დევამდის, არავის ფიქრადაც არ მოსდიოდა; რომ თმა-

ში ეს ზემოდ ნახსენები მეტალი ყოფილიყო. მაშ, ეს მეტალი უერთდება ჟანგმბადს და ამ შეერთებისაგან წარმოსდგება ჟანგი.

სიმჟავენი. ჟანგმბადი აგრედვე სხვა მარტივ ნივთიერებათაც უერთდება. ეს ნივთიერებანი მეტალად არ ჩაითვლება, რადგანაც მათ არც ელვარება აქვთ, არც ნამდვილ მეტალლის სხვა თვისება. ჩვენ უკვე ვიცით, მაგალითად, რომ ჟანგმბადი უერთდება ნახშირმბადს და აჩენს ნახშირმბადის ჟანგს და ნახშირმჟავას. გოგირდთ შეერთებით ჟანგმბადი აჩენს გოგირდის და გოგირდოვან სიმჟავეს. ფოსფორთან შეერთებით—ფოსფორის და ფოსფოროვან სიმჟავეს. წინად კიდევ გითხარით, რომ ჟანგმბადი უერთდება აზოტს და აჩენს მასთან ერთად ორ სიმჟავეს: აზოტის სიმჟავეს და აზოტურ სიმჟავეს. აზოტის სიმჟავე ჩვენში მაგარ არაყის სახელით არის ცნობილი და ადამიანმა უნდა ფრთხილად იხმაროს, რადგანაც ძალიან ცხარეა. შენიშნეთ, რომ ჟანგმბადის და მეტალის შენაერთს მე ჟანგი დავარქვი, არა მეტალის მარტივ ნივთიერების და ჟანგმბადის შენაერთს კი—სიმჟავეც უწოდე და ჟანგიც. ეს იმიტომ რომ სიმჟავეში გაცილებით მეტია ჟანგმბადი, ვიდრე ჟანგში. მაგრამ განსხვავება მარტო ეს არ არის.

მარილი. ჟანგმბადის შეერთებისაგან რომელსამე მეტალთან უფრო ხშირად წარმოსდგება ხოლმე ჟანგი. ჟანგმბადის და რომელსამე მარტივ ნივთიერების შეერთებით კი—სიმჟავე. მეტალის ჟანგი ხშირად უერთდება სიმჟავეს და ამ შეერთებისაგან მიიღება რთული ნივთიერება,—მარილი. ჩვენ გავიგეთ, მაგ., რომ ნახშირმჟავას კირი შესდგება ნახშიროვან სიმჟავისაგან (სიმჟავე) და კირისაგან (კალციუმის ჟანგი); მაშასადამე, ნახშირმჟავას კირი არის მარილი. მომეტებული ნაწილი იმ ნივთიერებისა, რომელიც კლდის ქანაშია, თავიანთ შენადგენით მარილს წარმოადგენს. მაშასადამე, ეს ნივთიერებანი შეიცავს რომელსამე მეტალს, რომელსამე მარტივ, არა მე-

ტალო ნივთიერებას და ჟანგმბადს. მაგ. თიხისაგან მშენიერი, ვერცხლის მზგავსი მეტალოი, ალოიუმინი. თიხა შესდგება ალოიუმინის ჟანგისაგან და კაჟის სიმჟავისაგან. ჟანგმბადი, კაჟი, ნახშირმბადი და მეტალოი კალი, ნატრი კალციუმი, მაგნი, ალოიუმინი და რკინა, აი, ყველა ის, რისგანაც შესდგება მრავალი კოდის ქანი. ყველა ეს ზემოდ მოყვანილი ნივთიერება წარმოადგენენ მარილს, რადგანაც მათი მიღება შეიძლება სხვა და სხვა მეტალოის ჟანგისა და ან კაჟის, ან ნახშიროვან სიმჟავის შეერთებისაგან.

უჟანგმბადო მარილი.

— მაშ, ის მარილი, რომელსაც ვხმარობთ, ჟანგმბადს შეიცავს?

— მე ველოდი, რომ მაგასა მკითხავდი, ანდრო. შენი აზრი შემცდარია, მაგრამ არა უჭირს-რა... ყველა ქიმიკოსებში მხოლოდ დევიმ გამოიკვლია, საქმე როგორც იყო. ჩვეულებრივს საქმლის მარილი შესდგება მხოლოდ ორ მარტივ ნივთიერებისაგან: მეტალონატრისა და მომწვანო ჰაერგვარისაგან, სახელდობრ ქლორისაგან. ქლორი ძალიან ცხარეა; მისი და წყალმბადის შენაერთი კი მჟავა და თავის მოქმედებით ძალიან წააგავს, რომელიც გინდა, სიმჟავეს მაგ. გოგირდის, ან აზოტის სიმჟავეს. ქლორისა და წყალმბადის შენაერთს, ქლორის წყალმბადს უწოდეს მარილის სიმჟავე, ალბად, იმ ფიქრით, რომ მასში ჟანგმბადი არის. მაგრამ, შემდეგ აღმოჩნდა, რომ მასში ჟანგმბადის ხსენებაც კი არ იყო. ქლორი მარტივი ნივთიერებაა. ქლორისა და მეტალოის შეერთებით წარმოსდგება მარილი, რომელიც ძალიან წააგავს მეტალოების ჟანგისგან და ჟანგმბადის სიმჟავისაგან მიღებულ მარილს. სხვა ნივთიერებანიც, როგორც მაგ. გოგირდი, უერთდება მეტალოს, და ამ შეერთებით შექმნის ხოლმე მარილის მზგავს ნივთიერებას. თქვენ უკვე ჰნახეთ გოგირდის რკინა, გოგირდი

უერთდება წყალმბადს. გახსოვთ, ის მყრალი ჰაერგვარა რებზე რომ ხელი მოგაჭერინათ. ის ჰაერგვარა გახლდათ გოგირდის წყალმბადი.

გ ა მ ე ო რ ე ბ ა .

ქიმია.

რთული და მარტივი ნივთიერებანი. ის ნივთიერება, რომელიც შეიძლება განაწილდეს ორ, ან მეტ ნივთიერებად, და რომელიც ისევ მიიღება ამ ნივთიერებათა შეერთებით, არის რთული ნივთიერება. მარტივი ნივთიერება კი ისეთი ნივთიერებაა, რომლის განაწილება რამდენსამე სხვა და სხვა ნაწილად არ შეიძლება; და მარტივ ნივთიერებათა რიცხვს ეკუთვნის მაგარი მეტალლი: ოქრო სპილენძი, რკინა, თუთია, ტყვია, კალა და თხელი მეტალლი—ვერცხლის წყალი. არა მეტალლთა შორის მარტივი ნივთიერებანია: გოგირდი, ნახშირი, ფოსფორი, კაჟი და ოთხი ჰაერგვარა: ჟანგმბადი, წყალმბადი, აზოტი და ქლორი.

ანარევი და ქიმიური შენაერთი. როდესაც ორი ან რამდენიმე ნივთიერება უბრალოდ და პირდაპირ არეულია ერთმანეთში, ყოველი მათგანი უცვლელად რჩება. ანარევის მისაღებად, ყოველ ნივთიერებას, რამდენსაც გვინდა, იმდენს ავიღებთ. ქიმიურ შენაერთში, თვითეული ნივთიერება იკარგება და მათ ბაღლად ჩნდება ერთი, სრულიად ახალი ნივთიერება. მარტივი ნივთიერებანი, რომელთაგანაც შესდგება შენაერთი, თავიანთ წონას ინარჩუნებენ და შენაერთში მხოლოდ განსაზღვრულ რაოდენობით შედიან.

წყალი. წყალი ქიმიური შენაერთია. შესდგება ორ ჰაერგვარისაგან, ჟანგმბადისა და წყალმბადისაგან. წყალს ელექტროს შემწეობით ანაწილებენ; წყალმბადის ორ ნაწილზე ჟანგმბადის ერთი ნაწილი მოდის.

წყალმბადი. წყალმბადი მნთებარე ნივთიერებაა. თუ რომ

წყალმბადის და ჟანგმბადის ანარეცს ავანთებთ, მოხდებამათვე შექმნა და მივიღებთ ამ ორ გაზის ქიმიურ შენაერთს ე. ი. წყალს. ამისთანა აფეთქება ხშირია ქვანახშირის მალაროვებში. ქვანახშირიდგან გამოდის ქაობის გაზი, რომელიც წარმოადგენს წყალმბადისა და ნახშირის შენაერთს. მნათობი გაზიც შეიცავს წყალმბადს. ეს გაზი ინთება და, ჰაერთან არეული, აფეთქებას ახდენს. წყალმბადი ჰაერზე 14-ჯერ სუმბუქია. ამ გაზით ავსებენ ჰაერის ბურთებს. ამათთვის კიდევ ხმარობენ მნათობ გაზს, რომელიც ჰაერზე სამჯერ სუმბუქია.

ჟავმბადი. ჟავმბადი ხელს უწყობს წვას. მის შემწეობით გვინთია ცეცხლი და სანათი. წვა ის არის, რომ მნთებარე ნივთიერება უერთდება ჟავმბადს. ჟავმბადითვე სკოცხლობენ ადამიანი და პირუტყვი.

ჰაერი. ჰაერი არის ჟავმბადისა და აზოტის ანარევი. ამ ანარევიში ჟავმბადისა ერთი მეხუთედი ნაწილია, სხვა დანარჩენი ოთხი მეხუთედი ნაწილი აზოტისაა. ჰაერიდგან აზოტის გამოსანაწილებლად სწვამენ ფოსფორს. წვის დროს ჟავმბადი უერთდება ფოსფორს, აზოტი კი რჩება ჰაერში.

აზოტი. აზოტი არც ინთება და არც ხელს უწყობს წვას. წმინდა აზოტში სუნთქვა შეუძლებელია.

ნახშირმბადი. ხის ნახშირი, ქვანახშირი, ცეცხლით დაწმენდილი ქვის ნახშირი, გრაფიტი, ალმასი, — ყველა სხვადასხვა სახით, ერთ და იმავე ნივთიერებას წარმოადგენს, სახელდობრ ნახშირმბადს. ეს გაზი ყველა სამცენარეულო და საპირუტყვეულო ნივთიერებაში იმყოფება. ნახშირმბადის ჟანგი საშინელი შხამია. მისგან ოთახში ტრიალდება ნახშირის მავნებელი სუნი. ამ გაზის ერთი მეოთხედი ნაწილიც კი საკმაოა, რომ ადამიანი მოიწამლოს. ნახშირმბადს ჟანგი ინთება, ე. ი. უერთდება ჟანგმბადს. ამ შეერთებისაგან ჩნდება ახალი გაზი — ნახშირმჟავა.

ნახშირმჟავა. ნახშირმჟავა ჩნდება ბუხარში იმ დროს,

როცა დიდი ცეცხლი ანთია, ნახშირმჟავა ორჯელ მეტ ჟანგმბადს შეიცავს, სანამ ჟანგი. ამოსუნთქვის დროს, ადაზიანს ამოაქვს ნახშირმჟავა. ცომის გაღვივება, ღვინისა, ლუდისა, კვასისა და სხვა სასმელების დუღილი ჰბადავს ნახშირმჟავას.

ნახშირმჟავას კირი. ნახშირმჟავას კირი არის ნახშირმჟავასა და კირის შენაერთი; მისგან შესდგება კირის ქვა, ცარცი და სხვა.

ჟანგები. კირი არის კალციუმის ჟანგი, ანუ კირი არის ჟანგმბადისა და კალციუმის შენაერთი. ყველა მეტალლი ჟანგდება, ე. ი. უერთდება ჟანგმბადს და შეიქმნება ჟანგად. რკინა ჟანგდება ნესტიან ჰაერში. სპილენძიც ჟანგდება, მაგრამ ისე ჩქარა არა, როგორც რკინა. ოქრო და პლატინა, არც ჰაერში, არც წყალში არ ჟანგდება, ამიტომაც წმინდა მღვთმარებაში იზოვება. რკინა, თუთია, კალა და ტყვია მიწაში მადნის სახით იმყოფება. ე. ი. მიწაში გოგირდის და ჟანგმბადის შენაერთს წარმოადგენს.

სიმჟავენი. ნახშირმჟავა, გოგირდოვანი სიმჟავე, ფოსფოროვანი სიმჟავე, აზოტოვანი სიმჟავე, არის ჟანგმბადის და არამეტალლთა მარტივ ნივთიერებათა შენაერთი. სიმჟავე უფრო მეტს ჟანგმბადს შეიცავს, სანამ ჟანგი.

მარილები. მეტალლის ჟანგი ხარბად უერთდება სიმჟავეს. მათი შენაერთი მარილად იწოდება. ნახშირმჟავას კირი არის მარილი: შესდგება კალციუმის ჟანგისაგან და ნახშირის სიმჟავისაგან. თიხა შესდგება ალლიუმინის ჟანგისა და კაჟის სიმჟავისაგან. არის ისეთი მარილიც, რომელშიაც არ იმყოფება ჟანგმბადი. საჭმელი მარილი მეტალლ ნატრის და მარტივ ნივთიერების გაზ ქლორის შენაერთია.

6. ლომაუჭი.

დასასრული.

ანდაზებით თამაშობა.

(წარმოდგენილია თეა კანდელაკის-მიერ).

ფრიად სასარგებლო და სახალისო თამაშობაა. მოთამაშენი სხედან რიგ-რიგზე. ერთი იმათგანი განშორდება სხვებს და გავა გარედ, ან მეორე ოთახში. სხვები ამ დროს იგონებენ ანდაზას, რომელშიაც უნდა იყვეს იმდენი სიტყვა, რამდენიც მოთამაშეა. თუ ოთხი თამაშობს, აირჩევენ ოთხ-სიტყვიან ანდაზას, მაგალითად: „თეთრი კბილი შავი გული“. და ამ სიტყვებს გაიყოფენ რიგ-რიგად.

პირველს შეხვდება სიტყვა „თეთრი“, მეორეს „კბილი“, მესამეს—„შავი“ და მეოთხეს „გული“. მერე დაუძახებენ გარედ გასულს მოთამაშეს. ის შემოვა და მიმართავს პირველ მოთამაშეს კითხვით, მაგალითად: „რას აკეთებდი დღეს?“ იმან უნდა უამბოს რაიმე, მხოლოდ იმ პირობით, რომ პასუხში ჩაურიოს სიტყვა „თეთრი“, რომელიც შეხვდა. პასუხი, მაგალითად, ასეთი იქნება: „დღეს მე გამგზავნეს ბაზარში პურის საყიდლად. როგორი დამაბარეს, ყური არ უგდე და შინ რომ დავბრუნდი, გამიჯავრდნენ: შე ყრუანჩელავ, ჩვენ თეთრი პური დავაბარეთ და შენ შავი მოგიტანია? და ხელ-

მეორედ გამაგდეს ბაზარში გამოსაცვლელად საშინელ სიტყვებში. აი, რა მოსდევს უყურადღებობას!..“

შემოსული მოთამაშე ახლა მეორეს ჰკითხავს: „შენ რაღას აკეთებდიო?“ ის მიუგებს: „მეც ბაზარში გამგზავნეს კაკლის საყიდლად. სულმა წამძლია, რამდენიმე კაკალი მოვიპარე და გზა-გზა ვაბრამუნებდი; მაგრაპ ის ოხერი, ერთი კირკიტი გამოდგა და გატეხის დროს კბილი მომტეხა!.. იცოდეთ, რომ ნაქურდალი კაცს არ შეერგება!“

გამომცნობმა უნდა გამოიკნოს ჯერ ანდაზის შემადგენელი სიტყვები და მერე თვით ანდაზაც. თუ ვერ გამოიკნო, სამჯერ უნდა „გაიბუტოს,“ (ე. ი. გავიდეს გარედ) და თითოეულ იმის გასვლაზე სხვა ახალ-ახალი ანდაზა უნდა მოიგონონ. თუ გამოიკნობს, მაშინ თამაშობაში იღებს მონაწილეობას და მის ნაცვლად სხვა გავა გარედ რიგით.

ანდაზაში შეიძლება მოთამაშეების რიცხვზე მეტი სიტყვებიც იყოს. მაშინ ზოგს ორ-ორ სიტყვას შეახვედრებენ. მაგალითად, ანდაზას „კოკასა შიგან რაცა სდგას, იგივე წარმოსდინდება,“ ოთხი მოთამაშე ასე გაინაწილებს: ერთს შეხვედება „კოკასა შიგან,“ მეორეს — „რაცა სდგას,“ მესამეს — „იგივე“ და მეოთხეს — „წარმოსდინდება“. მხოლოდ ამ შემთხვევაში გამომცნობს უნდა გამოუცხადონ, რამდენი სიტყვისაგან შესდგება ანდაზა. თუ მოთამაშეთა რიცხვი ოთხზედ მეტია, ისეთი ანდაზა უნდა აირჩიონ რომ თითოს თითო სიტყვა შეხედეს.

თ უ შ ი დ ა ვ ა ჭ ა რ ი .

მ რ მ ა თ უ შ მ ა ბ ა ზ ა რ ზ ე ჩ ა ი ა რ ა . ე რ თ ს უ ნ დ ო ლ ა ჩ ო ხ ა ე ყ ი დ ნ ა . ე რ თ ს ვ ა ჭ ა რ თ ა ნ შ ე ვ ი დ ნ ე ნ დ ა მ ო ი თ ხ ო ვ ე ს ჩ ო ხ ა . ჩ ო ხ ის

მსურველმა ხელში გადაატრიალ-გადმოატრიალა. მერე ჩაიწვა,
კარგად მოუვიდა და ჰკითხა ვაჟარს:

— ამის ფასი რა იქნება?

ცბიერმა ვაჟარმა, თუმც არა ღირდა, ცამეტი მანეთი დაუფასა. თუშმა არა უთხრა რა, ცამეტი მანეთი მისცა და ჩოხა წამოიღო. გარედ რომ გამოვიდნენ, გაკვირვებულმა ამხანაგმა ჰკითხა:

— შენი კენესამე, ეს ჩოხაი ხუთი მანეთი არა ღირს და შენ-კი ცამეტი მანეთი რად მიეცი.

— არა უშავს-რა, ძმობილო, — მიუგო ამხანაგმა — თვალი იმას დაუდგეს, რომ დარდისგან მოკვდება, რატო მეტი არ უთხარიო, თორემ მე ორ ცხორს გავყიდი და ისევ ის ვიქნები.

კ. დარაშვილი.

მე-6 №-ში მოთავსებულ ჩეხის ალსა:

თუ ყვაფი ვარდსა იშოვნის, თავი ბუღბუღი ჰქონია.